

BAHREYN

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan : **Gülsevin ONUR**
Ankara - February, 2011

T.C. Bařbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ

BAHREYN

Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Temel Sosyal Göstergeler

Yüzölçümü	718 km²
Nüfusu	1.046.814 (529.446 Bahreynli)
Başkenti	Manama
Önemli Şehirleri	Manama
Dili	Resmi dili Arapça'dır.
Para Birimi	Bahreyn Dinarı (BD)
Etnik Yapı	Nüfusun 3'te biri Bahreyn'e çalışmak üzere gelen göçmen ve yabancılardan oluşmaktadır. Bunlar genelde İran ve Güneydoğu Asya ülkelerden gelen kişilerdir.
Din	İslam
Yönetim Şekli	Meşruti Monarşi.

Temel Ekonomik Göstergeler

	2007a	2008a	2009b	2010c	2011c
Nominal GSYİH (milyon ABD \$)	18.472	21.902	21.602	23.320	24.570
Nominal GSYİH (milyon Bahreyn Dinarı)	6.946	8.235	8.122	8.768	9.238
Real GSYİH artışı (%)	8,4	6,3	2,9	3,7	4,5
Nüfus (milyon)	1	1.0	1.1	1.2	1.2
Kişi başı GSYİH(ABD \$, satın alma gücü paritesi)	24.051	24.065	25.067	25.328	25.502
Döviz kuru BD: ABD \$ (yıl sonu)	0.376	0.376	0.376	0.376	0.376
Mal İhracat (fob) (Milyon \$)	13.790	17.491	12.647	15.375	14.946
Mal İthalatı (fob) (Milyon \$)	-10.925	-14.246	-10.946	-13.315	-13.638

Kaynak: IMF, International Financial Statistics, Central Bank of Bahrain, EIU2010

(a)Gerçekleşen (b)Tahmin (c)EIU projeksiyon

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

AFESD (Arap Ülkeleri Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Fonu), AMF (Arap Ülkeleri Para Fonu), ESCWA (Birleşmiş Milletler Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu), FAO (Tarım ve Gıda Örgütü), G-77, GCC (Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi), IBRD (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası), ICC (Milletlerarası Ticaret Odası), IDB (İslam Kalkınma Bankası), IFC (Uluslararası Finansman Kurumu), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), IMF (Uluslararası Para Fonu), OAPEC (Arap Petrol İhracatçısı Ülkeler Örgütü), OIC (İslam Konferansı Örgütü), UN (Birleşmiş Milletler), UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı), UNESCO (Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü), UNIDO (Endüstriyel Kalkınma Örgütü), WTO (Dünya Ticaret Örgütü)

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Arapça'da 'iki deniz' anlamına gelen Bahreyn, Basra Körfezinin batısında irili ufaklı 33 adadan oluşan bir takımada ülkesi olup, Suudi Arabistan'a 24, Katar'a 45 km uzaklıktadır. Toplam yüzölçümü 718 km² olan Bahreyn'i oluşturan en büyük ada, ülkeye adını veren ve 13-25 km genişliğinde, 50 km uzunluğunda olan Al-Bahrain olup; 565,7 km²'dir. Başkent Manama da bu adadadır. 6 km genişliğindeki Muharraq adası ikinci büyük adadır. Diğer adaların çok azında yerleşim bulunmakta olup adalar deniz üzerinden inşa edilen karayolu ve köprülerle birbirine bağlanmıştır.

Siyasi ve İdari Yapı

Antik çağlarda Dilmun ülkesi olarak bilinen Bahreyn, M.Ö.2000-1800 yılları arasında önemli bir ticaret merkeziydi. Yerel Arap kabilelerinin hüküm sürdüğü adayı 1521'de işgal eden Portekiz denizcileri, 1602 yılına kadar yönetmişlerdir. O tarihten 1783 yılına kadar ada yönetimi Araplar ve İranlılar arasında el değiştirmiş ve o tarihten itibaren yönetim Khalifa ailesine geçmiştir.

1861'de imzalanan Daimi Barış ve Dostluk Antlaşmasıyla da İngiltere korumasına giren Bahreyn, bağımsızlığını kazandığı 1971'e kadar İngiliz yönetiminde kalmıştır.

1971 yılında İngiltere'den bağımsızlığını kazanan Bahreyn'in yönetim yapısı meşruti monarşidir. Mart 1999'da iktidara gelen Kral Şeyh Hamad Bin Isa Al Khalifa, ülkede bir reform ve demokratikleşme hareketi başlatmıştır. Ülkenin modernleşmesi ve yeniden yapılanmasını öngören Ulusal Eylem Senedi, Şubat 2001'de, kadın-erkek tüm Bahreynlilerin katıldığı halk oylamasında % 100'e yakın bir destekle kabul edilmiştir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

MS 7. yy. İslam'ı kabul etmiş olan Bahreyn'de yerli nüfusun yüzde 98'i Müslüman olup, yaklaşık üçte ikisi Şii, diğerleri Sünni'dir. İran ve Irak'tan sonra Körfez bölgesinde Şii nüfusun Sünni nüfustan fazla olduğu tek ülkedir. Nüfusun kalan kısmını Hıristiyanlar, Bahailer ve diğer dinler mensupları oluşturmaktadır.

Bahreyn'deki nüfus içerisinde yabancıların payı oldukça yüksektir. Resmi istatistiklere göre 2008 yılındaki toplam 1.046.814 kişilik nüfusun % 50'sini, Hindistan, Bangladeş, Pakistan ve Filipinli olan yabancılar'dan oluşturmaktadır.

Nüfus İstatistikleri

Nüfus Yapısı	2003	2008	2013
Nüfus (milyon)			
Toplam	0.76	1.04	1.37
Erkek	0.45	0.69	0.85
Kadın	0.33	0.44	0.52
Yaş dağılımı (% toplam nüfus)			
0-14	27.6	25.5	22.6
15-64	69.5	71.4	73.7
65+	2.9	3.2	3.9
Kentli Nüfus (%)	90.0	90.5	91.0

Kaynak: Bahrain, EIU2010

Ülkenin resmi dili Arapça'dır. İngiliz himayesinde kalmış olması ve ülke nüfusunun yarısının ülkeye çalışmak üzere gelen yabancıardan oluşması nedeniyle İngilizce günlük hayatta ve iş ilişkilerinde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bahreynliler arasında işsizlik yaygın olup, çalışanların yüzde 75 gibi yüksek bir oranını göçmen işçilerin oluşturması sorunu büyütülmektedir. 485 bin olan çalışan nüfusun 370 binini yabancılar oluşturmaktadır. Ülkeden çıkan işçi dövizleri 2005'te 1,2 milyar \$ iken 2008'de 1,6 milyar \$'a yaklaşmış olup; bu meblağ, GSYİH'nin yüzde 7,8'ine tekabül etmektedir.

İşsizlik toplumda huzursuzluk yaratan ciddi ve hassas bir sorun olma özelliğini taşımaktadır. Hızla artan nüfus ve istihdam piyasasındaki yerleşik kalıplar, mesleki eğitim yetersizliğiyle birleştiğinde, Bahreynliler arasında yüksek işsizlik oranına neden olmuştur. Bahreyn'deki işsizlerin yüzde 55,5'i üniversite mezunlarıdır. Bahreynli işsizlerin sayısı yüksek olmakla birlikte ekonominin ihtiyacını karşılayacak nitelik ve beceriye sahip yeterli işgücü bulunmamaktadır.

Ülkede ilk olarak Evanjelistler tarafından 1899'da Amerikan Misyon Okulu açılmıştır. İlk mahalli okul 'El-Hidayet el-Halifiye' 1919'da açılmış, Körfezin ilk kız okulu da 1928'de Bahreyn'de faaliyete geçmiştir. Örgün eğitim 1940 yılında başlamıştır. Örgün eğitim dört aşamada 12 yıl olup, devlet okulları ücretsizdir. 6-15 yaş grubunu kapsayan 9 yıllık temel eğitim, 3 yıl anaokulu ve hazırlık sınıfı, 3 yıl ilkokul ve 3 yıl ortaokuldan oluşmaktadır.

Yüksek öğretim alanında faaliyet gösteren 14 özel üniversitenin 10 binin üzerinde öğrencisi bulunmaktadır. Ülkenin tek devlet üniversitesi durumundaki Bahreyn Üniversitesinde harçlar semboliktir ve tüm lise mezunlarına açıktır. Seçme sınavı yoktur. Sadece yerleştirme sınavı yapılmaktadır.

Bahreyn'de, 2007 yılı verilerine göre 9 devlet hastanesi, 12 özel hastane, 6 doğumevi hastanesi, 23 sağlık ocağında toplam 2.043 yatak mevcut olup, 2.227 doktor ve 4.354 hemşire görev yapmaktadır. Sağlık hizmetleri devlet hastanelerinde ücretsizdir. International Hospital of Bahrain, American Mission Hospital ve Bahrain Defence Force Military Hospital en iyi özel hastaneler olarak tanınmaktadır. 1976 yılında oluşturulan sigorta sistemi için işveren tarafından Bahreyn vatandaşı çalışanlar için %7, yabancı ülke çalışanları için %3 oranında ödeme yapılmaktadır.

Devletin başta Isa Town ve Hamad bölgeleri olmak üzere çeşitli yerleşim birimlerinde toplu ve ucuz konut edindirme politikaları mevcuttur. Çalışan kesime, aylık maaşlarının %1'ini ödemeleri şartıyla

konut edinme imkanları sunulmaktadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Ülke topraklarının % 5'i tarım arazisi, % 7'si otlak alanıdır. En yüksek yeri Bahreyn adasında bulunan Duhan Dağı'dır. Adalar arasında bazı yerlerde suyun derinliği az olduğundan buralar toprakla doldurulmak suretiyle tarım arazisi veya meskun yer haline getirilmiştir.

Bahreyn'in iklimi genel olarak oldukça sıcak ve rutubetlidir. Az yağışlı kış ayları daha ılık geçmektedir. En sıcak ay olan Ağustos ayında ortalama sıcaklıklar 38-45 derece, en ılık ay olan Ocak ayında ise 15-20 derece civarındadır. Kasım, Aralık ve Şubat aylarında yağın yağmurlar yıllık ortalama 53 milimetreküp su bırakmaktadır. Ana adanın batı kısmında bulunan bir kaç yüz dekar hurma bahçesi dışında Bahreyn'de yeşil alan bulunmamaktadır. Yerleşim yerleri dışında kalan alanlar kurak bir görüntü vermektedir. Yer altı sularının aşırı derecede kullanımına bağlı olarak Bahreyn'de herhangi bir akarsu veya göl bulunmamaktadır.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Bahreyn, gelişmiş bankacılık altyapısı sayesinde özellikle Suudi Arabistan, Kuveyt ve Katar'daki özel sermayenin işlem gördüğü bir finans merkezidir. Finansal hizmetlerin GSYİH'ya katkısı % 22,7 olup, petrol sektörüne yakındır. Ülkede 405 yerli ve yabancı kurum geleneksel veya katılım bankacılığı, sigortacılık ve diğer mali alanlarda faaliyet göstermekte ve bu finans kuruluşları 14.000'e yakın yerli ve yabancıya istihdam sağlamaktadır. Bölgede katılım (İslami) bankacılığının öncülüğünü yapan Bahreyn, halen faaliyet gösteren 29 katılım bankası ve diğer kurumlarla da bu alanda en yüksek sayıda kuruma ev sahipliği yapmaktadır. 2008 yılı ortalarında 264 milyar doları bulan bankacılık sektörünün toplam büyüklüğü, 2009 yılı ikinci çeyreği itibariyle 236 milyar dolar civarındadır.

2008 yılında ihracatı 17 milyar dolar, ithalatı ise 14 milyar doları bulmuştur. İhracat ve ithalatının sırasıyla % 82,8'i ve % 71'i petrol ve petrol ürünlerinden oluşmaktadır. Suudi Arabistan, BAE, Çin ve ABD, Bahreyn'in en önemli ticari ortaklarıdır.

Küresel ekonomik kriz, 2008'in son çeyreğinden itibaren ülkedeki finans kuruluşlarının karlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bahreyn'de, son yıllarda güçlü bir büyüme kaydeden "İslami Bankacılık" kuruluşlarının, müşterilerinin yüksek miktardaki mevduatları ve düşük borç yükü sayesinde küresel ekonomik krizden diğer ülkeler mali kuruluşlarına göre daha az etkilendikleri görülmektedir. Ancak, pek çok İslami Bankacılık kuruluşunun vade uyumsuzlukları ve gayrimenkul sektörüne yaptıkları büyük orandaki yatırımlar nedeniyle önümüzdeki dönemde sorunlarla karşılaşması beklenmektedir.

1970'lerin başında ve 1980'lerden hemen önce Bahreyn, yoğun biçimde endüstriyel alt yapı yatırımlarında bulunmuştur. Petrokimya ve alüminyum işleme tesisleri en büyük imalat sanayi kuruluşlarıdır. Alüminyum dökümü 1971 yılında açılmış Alba tarafından işletilmektedir ve 2005 yılında beşinci maden sahasının açılmasıyla birlikte dünyanın en büyük tesisi haline gelmiştir. Bahreyn ayrıca; petrokimyasallar ve çelik üretimi, alüminyum tabanlı endüstriler ve gemi yapımında gelişmiş endüstrilere sahiptir.

Hizmetler Bahreyn GSYİH' sının büyük bölümünü oluşturmakta ve Bahreyn'in Körfezde önemli hizmetler ve dağıtım merkezi konumunda olmasını sağlamaktadır.

Ekonominin çeşitlendirilmesi çabalarına karşın ihracatta ve bütçe gelirlerinde petrole olan bağımlılık (sırasıyla %81 ve %83) devam etmektedir. Bu nedenle Bahreyn ekonomisinin performansı petrol fiyatlarının seyrine bağlı kalmaktadır.

Ekonomi Politikaları

Bahreyn Ekonomi Kalkınma Kurulu (EKK), 2001 yılında ekonomi yönetiminin stratejik yönünü sağlama ve özellikle özel sektör yatırımlarını kolaylaştırmak için kurulmuştur. Veliht prens Şeyh Selman bin Halid al-Khalifa Kurula başkanlık etmekte olup; ekonomi politikaları üzerinde kapsamlı denetime sahiptir. EKK yönetim kurulu yedi hükümet bakanı yedi özel sektör yetkilisinden oluşmaktadır.

EKK'nın amacı istikrarlı büyümeyi sağlamak, özel sektörü geliştirmek, dış yatırımları artırmak ve düzenlemek, yerel beceri alanını geliştirmek olarak saptanmıştır.

Hükümet her iki yılda bir bütçeyi açıklamaktadır. Kral Hamad bin Isa'nın tahta çıkmasıyla birlikte sermaye harcamalarında büyük bir artış olmuş, yaşam standartlarını geliştirmek ve yatırım ortamını iyileştirmek için yoğun uğraşı verilmiştir.

Bahreyn, bütçe gelirlerinin yaklaşık % 77'sini oluşturan petrol fiyatlarındaki dalgalanmaların geçmişte ekonomik istikrarsızlığa neden olması nedeniyle, ekonomisini çeşitlendirerek petrole ve bu çerçevede Suudi Arabistan'ın iyi niyetine bağımlı olmaktan kurtulmak amacıyla önemli yapısal reformları uygulamaya koymuştur.

Bu çerçevede, 70'li yılların sonunda inşa edilen ve bugün dünyann 3.büyük tesisi haline gelen

alüminyum fabrikası (ALBA), doğalgaz üretimi ve dağıtım için kurulan Bahayaş, gemi bakımı ve tamir şirketi (ASRY), alüminyum mamülleri tesisi (GRAMCO), petro-kimya tesisleri (GPIC) ve demir pelet fabrikası gibi şirketlerin kurulması ile ülkedeki imalat sanayiinin de güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ülkenin uzun vadeli ekonomik, sosyal ve idari dönüşümüne yönelik stratejik kalkınma planı olarak 2008 yılında ilan edilen "Ekonomik Vizyon 2030" stratejisi ile ekonominin açıklık, rekabetçilik ve sürdürülebilirlik ilkelerine dayanması hedeflenmektedir.

Yapısal reformlar çerçevesinde, özel sektörün kalkınmada daha fazla rol oynamasını sağlayacak şekilde özelleştirmenin stratejisini belirleyen ve şeffaflık sağlayan mevzuatın 2003'te kabulü sonrasında özelleştirmeye hız verilmiştir. Bu çerçevede, bazı belediye hizmetleri özelleştirilmiş, iletişim sektöründe devlet tekeli kaldırılmış, elektrik santrallerinin yap-işlet-devret modeliyle kurulmasına başlanmış ve liman işletmesinin özelleştirilmesi sonuçlandırılmıştır.

Ekonomik Performans

Dünya'daki genel gidişata paralel olarak Bahreyn ekonomisi 2003 yılından itibaren istikrarlı büyüme kaydetmiştir. 2003-2008 dönemindeki 6 yılın ortalama büyüme oranı %6,6 olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılında büyüme rekor düzeye ulaşarak %8,1 olarak kaydedilmiştir. 2008 yılında %6,3 olarak tahmin edilen büyüme oranının, 2009 yılında ise küresel mali kriz şartları ve düşen petrol fiyatlarına bağlı olarak %2,9 olması, 2010 yılında ise ekonominin bir miktar hızlanarak büyümenin %3,7 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Son yıllardaki hızlı ekonomik büyümede, yüksek seyreden petrol fiyatlarının yanı sıra özellikle mali işlemler, gayrimenkul ve inşaat sektörlerindeki canlılığın da büyük payı olduğu kaydedilmektedir.

Bahreynli vatandaşların istihdam oranının son yıllarda ortalama % 2,5 oranında düşmesi, özel tüketim üzerinde olumsuz bir etkiye yol açmıştır. Bahreynliler, kazandığını ülke dışına aktaran yabancılara nazaran, ücretlerini Bahreyn içerisinde harcamaktadırlar. Hükümet 2009 yılında büyüme için önemli destek sağlamıştır. 2010 yılında ise genişletici maliye politikası izlenmesi beklenmektedir.

Yıllık ortalama, tüketici fiyat enflasyonunun tahmini 2010 yılında % 3,5 ve 2011 yılında % 4'de kalacağı tahmin edilmektedir .

Cari hesap fazlasının, 2010 yılında GSYİH'nın % 7,4'ünden 2011 yılında GSYİH'nın % 5'ine düşeceği tahmin edilmektedir. Petrol fiyatlarındaki hareketler, ticaret dengesinin temel belirleyicisi olma özelliğini devam ettirecektir. Bahreyn'deki başlıca sektörden biri olan alüminyum sektöründe, fiyatların 1,707 \$/ ton'dan, 2,262 \$/ton'a yükselmesi beklenmekte ve böylece alüminyum sektörü, 2010-2011 yılında ticaret fazlasına katkıda bulunacak ana sektör olarak dikkati çekmektedir.

Reel GSYİH Büyüme Projeksiyonu

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gerçek GSYİH büyüme oranı(%)	2,9	3,7	4,5	5,3	5,1	4,8
Tüketici fiyat enflasyonu(ort.,%)	3,0	3,5	4,0	3,1	3,0	4,0
Bütçe dengesi(GSYİH 'in % si)	-0,9	-0,6	-0,2	0,7	1,2	0,1
Cari hesap dengesi(GSYİH 'in % si)	6,3	7,4	5,0	5,0	4,0	1,0

Kaynak: Economist Intelligence Unit Country Data 2010 report

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Karşılaştırmalı Ekonomik Göstergeler

	2005	2006	2007	2008	2009*
Milli Gelir (Milyar ABD Doları)					
GSYİH (cari fiyatlarla)	13,4	15,8	18,4	21,9	21,4
Kişi Başına Millî Gelir (\$)	18.480	16.197	17.747	20.857	20.509
Yıllık GSYİH büyüme %	7,6	6,5	8,1	6,3	2,9

Kaynak: BMB-Economic Indicators(* Economic Intelligence Unit-EIU)

Ekonomik büyümeye paralel olarak ülkedeki Kişi Başına Milli Gelir de artmaktadır. Ancak Bahreyn'de, 2006 yılında 749.000 olan yabancılar dahil nüfusun 2008 yılında 1.046.814 olarak açıklanmasından beri ülke nüfusuna dair yeni istatistikler açıklanmamıştır. Bu itibarla, ekonomideki son iki yılda kaydedilen ilerlemenin kişiler üzerindeki etkilerini tam olarak ortaya koymak zor olsa dahi 2007 yılında 17.747 dolar olan kişi başına GSMH'nın, 2008 yılında 20.857 dolar, 2009 yılında ise 20.509 dolar olduğu tahmin edilmektedir.

Hayat Standardı ve İşsizlik

Bahreyn ekonomisinin ve toplum hayatının en önemli sorunlarından biri olan işsizlik konusunda son yıllarda iyileşme kaydedilmiş ve işsizliğin 2009 yılı sonlarında %3,7'e gerilediği açıklanmıştır. Ancak, Bahreynliler arasındaki işsizlik oranının özellikle gençler arasında bu rakamın çok üzerinde olduğu

tahmin edilmektedir. İşyerlerinde belli bir oranda Bahreyn vatandaşı çalıştırılmasını zorunlu kılan 'Bahreynlileştirme' politikası başarılı olamamıştır. En son, Çalışma Piyasasını Düzenleme Kurumu, 500'den fazla işçi istihdam eden kuruluşlarda %8 olan Bahreynli işçi çalıştırma zorunluluğunu %5'e indirmeye yönelik düzenleme yapmıştır. Diğer işletmelerde ise %8 oranının devam ettirileceği belirtilmiştir.

2007 Temmuz ayından itibaren işsizlik fonuna katkı amacıyla ücretler üzerinden %1 oranında kesinti yapılmasına başlanmıştır. Bunun yanısıra, 2008 Temmuz ayından geçerli olmak üzere ülkedeki işgücünün yarısından fazlasını oluşturan yabancı işçilerin çalışma vizelerine iki yıllık dönem için 200 dinar (532\$) ve aylık 10 dinar (26,2 dolar) harç alınmaya başlanmıştır. Ancak yeni uygulama, ortaya ciddi bir ikilem çıkartarak tartışmalara neden olmuştur. Ülkenin 485.000 kişilik işgücününün 370.000'i, aylık 200-300 Dolar gibi son derece düşük ücretlerle çalışan ve Orta Doğu başta Hindistan olmak üzere diğer Asya ülkelerinden gelen göçmen işçilerden oluşmaktadır. Düşük ücretlerle işçi çalıştırmaya alışmış olan büyük yüklenici şirketler ile Bahreyn Sanayi ve Ticaret Odası, göçmen işgücünün maliyetinin artırılmasının ekonominin rekabet kabiliyetini azaltacağını, özellikle inşaat sektörünü vuracağını ve dolayısıyla da altyapının maliyetini artıracağını, küçük ve orta ölçekli girişimcilerin bu maliyetleri karşılamakta zorlanacağını ileri sürmüşlerdir. Ancak Bahreyn İşgücü Piyasası Düzenleme Otoritesince sıkı bir şekilde takip edilen uygulama nedeniyle yıl içerisinde herhangi bir aksama ya da bu uygulama gerekçe gösterilerek toplu işten çıkarma durumları kaydedilmemiştir.

Bölgesel Eğilimler

Bahreyn; Katar, Suudi Arabistan ve Kuveyt ile bir ortak para birliğine girme niyetindedir. Kasımda Parlamento tarafından onaylanan bir süreç sonunda, 2010 yılında kurulan Ortak Para Konseyi, kurulması muhtemel tek bir merkez bankasının öncüsü konumundadır. Ortak Para Konseyine geçiş sürecinin, Merkez Bankası işlevinin tam olarak belirlenememesi ve enflasyon üzerindeki uyum sağlama çabaları devam ettiği için uzun süreceği tahmin edilmektedir. Bu arada, Bahreyn Merkez Bankası yirmi yıldır devam eden BD ve ABD doları sabitliğinin (1 USD \$ = 0.376 BD) devam etmesini beklemektedir.

Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Bahreyn'de tarım sektöründe başlıca potansiyel alanlar; kanatlı etler, işlenmiş meyve ve sebzeler, donmuş et, taze elma ve armut, bira, özellikle badem, süt ürünleri(özellikle peynirler) , deniz ürünleri(özellikle yengeç) , meyve ve sebze suları, kahvaltı mısır gevreği, hazır etler, paketlenmiş pirinç, çeşitli muhtelif yiyecek ürünleri, (özellikle acı soslar) , keçap, mayonez, iyotlu tuz, süttozu gibi ürünlerden oluşmaktadır. Yerel yemek işleme endüstrisinin büyümesi meşrubat ve içecek ürünleri bazlı talebi teşvik etmeye devam edecektir. Otel/ restoran sektöründeki büyümenin pastane malzemeleri, dondurulmuş et, meşrubat ve içecek talebini artırması beklenmektedir. Bahreyn dondurulmuş et sektöründe, Hindistan ve Avustralya pazarda hakim konumdadır. Avrupa'dan ise özellikle İrlanda, Hollanda ve Fransa'dan ithalat yapılmaktadır.

Dondurulmuş kanatlı et pazarının önde gelen tedarikçileri; Brezilya, Fransa, Suudi Arabistan ve Danimarka'dır. Brezilya ve ABD ise tavuk parçaları ihracatında (kanat,but vs..) etkindir. Bütün tavuk eti ithalatı genel tavuk ürünleri ithalatının % 90'nını kapsamaktadır.

Sanayi

Ekonomiyi petrol dışındaki sektörlerde büyüme çabaları sonucunda özellikle son yıllarda imalat sanayinde diğer sektörler göre daha hızlı büyüme kaydedilmiştir. 2004 yılında GSYİH'nin %10,8'ini oluşturan imalat sanayinin genel ekonomi içindeki payı 2007 ve 2008 yıllarında %15,3 olmuştur. Sektörün 2006 yılında 2,2 Milyar\$ olan büyüklüğü de 2007 yılında 2,8 ve 2008 yılında 3,2 Milyar\$'a ulaşmıştır.

Alüminyum endüstrisi tüm imalat sanayinin %25,6'sını oluşturmaktadır. Metal sanayi %14,0, inşaat malzemeleri %11,1, gıda endüstrisi %7,6 petrol-dışı kimya endüstrisi ise %3,1'lik payları ile imalat sanayinin belli başlı faaliyet alanlarını oluşturmaktadırlar.

Sanayinin temelini oluşturan Bahreyn Alüminyum Şirketi (ALBA), 1968'de kurulmuş olup, 1971 yılında faaliyete geçmiştir. 2008 yılındaki 871,000 tonluk üretimi ile dünyanın önde gelen alüminyum işleme tesisleri arasında yer almaktadır. Tesisin 2200 MW kapasiteli elektrik santrali de bulunmaktadır. ALBA ürünleri, Bahreyn'deki alüminyuma dayalı tesisler için mamül madde sağlamanın yanısıra Ortadoğu, Uzak Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerine de ihracat gerçekleştirmektedir. Alüminyumdan nihai mamül üretimi yapılan Körfez Alüminyum Folyo Fabrikası (GARMCO), 1986 yılında faaliyete geçmiş olup, Körfez ve Ortadoğunun en büyük ince alüminyum ve folyo üretim tesisidir.

Bahreyn'deki önemli imalat sanayii tesislerinden biri olan Gemi İnşa ve Tamir Tersanesi (ASRY) 1977 yılında hizmete girmiş olup, 2008 yılında 61'i Arap ülkeleri, kalanı diğer ülkelere ait 133 gemi ve tanker bakımını gerçekleştirerek 203 Milyon\$'lık ciroya ulaşmıştır.

Ülkeye doğrudan yabancı sermaye çekmek ve yerli şirketleri imalat sanayiinde üretim yapmaya özendirme amacıyla Bahreyn Uluslararası Yatırım Parkı (Bahrain International Investment Park-BIIP) faaliyete alınmıştır. Denizin doldurulması suretiyle elde edilen yaklaşık 2,5 milyon metrekare alana sahip Parkta, aralarında Kraft Food(ABD), Lauscha(Almanya), Gulf Plastic Industries(Bahreyn) ve Abahsain (S.Arabistan) gibi 48'iyerlive 25'i yabancı firma yatırım çalışmalarına başlamıştır.

Ülkenin ilk özel elektrik santralının yap-işlet-devret modeliyle kurulması için Temmuz 2004'te Belçika ortaklı El-Ezzel Elektrik Şirketiyle imzalanan 20 yıl süreli 500 milyon dolarlık sözleşme çerçevesinde Siemens tarafından yapımına Kasım 2004'te başlanan 950 MW gücündeki Hidd Elektrik Santrali Nisan 2007'de tümüyle devreye girmiştir.

Sanayi Üretim İstatistikleri

Sanayi Ürünleri Üretimi	2005	2006	2007	2008	2009*
Alüminyum(metrik ton)	750.710	860.435	865.048	871.658	637.069
Ham Petrol (Bin varil)	68.096	66.908	67,262	66.864	49.984
Bahreyn Sahası (Bin Varil)	13.348	13.085	12.552	12.027	8.942
Abu Saafa Sahası (Bin Varil)	54.748	53.823	54.710	54.837	40.952
Rafine Petrol Üretimi (Bin Varil)	97.716	96.217	97.903	96.368	70.722
Petrokimya Ürünleri (Bin metrik ton)	1.338	1.482	1.373	1.545	1.147
Gaz (kübik metre)	470.413	487.932	507.671	538.233	408.757
Elektrik (GWH)	8.904	9.752	10.689	11.657	9.420

Kaynak: Bahreyn Merkez Bankası(*) Ocak-Eylül

Madencilik

Petrol ve Doğalgaz

Bahreyn'in ada üzerindeki tek petrol sahası olan Awali sahasındaki üretim, son yıllarda yabancı yatırımlarla kapasite artırma çabalarına karşın düşmektedir. Halen ham petrol üretimi Bahreyn adasındaki Awali sahası ile Bahreyn-Suudi Arabistan kıta sahanlığı sınırında bulunan Abu Saafa havzası olmak üzere iki sahadan yapılmaktadır. Ancak, ülkenin asıl ham petrol kaynağı Suudi Arabistan ile ortaklaşa sahip olduğu ve Aramco tarafından işletilen Abu Saafa sahasından çıkan petrole dayanmaktadır.

Awali sahasından elde edilen petrol son yıllarda günde ortalama 33-35 bin varil olmuştur. 2009 yılında sahanın günlük üretimi ortalama 32,9 bin varil seviyesindedir. 2007 yılında 67,2 milyon varil olan toplam ham petrol üretimi 2008 yılında bir miktar azalarak 66,8 milyon varile gerilemiştir. 2009 yılının ilk dokuz ayında ise toplam petrol üretimi 49,9 milyon varil olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde, Bahreyn adası üzerindeki Awali sahasında üretim 8,9 milyon varilde kalırken, Suudi Arabistanla deniz sınırı üzerindeki Abu Saafa sahasının üretimi 40 milyon varille toplam ham petrol üretimine %80 civarında katkıda bulunmuştur.

Business Monitor International adlı kuruluşun 2007-2018 dönemi için yaptığı tahminlerine yer verilen bir raporda, Bahreyn'in petrol üretiminin 2015 yılında günlük 40,000 varile ulaşacağı, 2018 yılında ise günlük 32,000 varile gerileyeceği tahmin edilmektedir. Petrol tüketiminin ise yılda ortalama %3 artarak dönem sonunda günlük 55,000 varile yükseleceği ifade edilmektedir. Ülkedeki gaz üretiminin ise 2014 yılında 15 milyar metrekübe ulaştıktan sonra dönem sonunda 6 milyar metrekübe düşeceği, %126 oranında gerçekleşecek talep artışı nedeniyle 2018 yılında 14,4 milyar metreküp doğalgaz ithalatı yapılması gerekeceği tahmin edilmektedir.

Londra merkezli Official Wire şirketinin yayınladığı bir rapora göre ise Bahreyn'in 2014 yılı itibarıyla Ortadoğu bölgesindeki petrol arzının %0.18'ini, talebinin ise %0.14'ünü karşılayacağını tahmin edildiği belirtilmektedir. Aynı raporda, 2009-2019 döneminde Bahreyn'in petrol üretiminin %26 oranında gerileyeceği, ancak tüketiminin ise %34 oranında artacağı bildirilmektedir.

1935'de kurulan Bahreyn Petrol Şirketi (Bapco), Bahreyn hükümetinin mülkiyetinde olup, petrol arama, çıkarma, rafinasyon, dağıtım, petrol ürünleri ihracatı ve ithalatında tekel konumundadır. Şirkete ait Sitra rafinerisi, bölgede kurulan ilk petrol rafinerisidir. Uygulanmasına Eylül 2004'te başlanan ve 2008'de tamamlanan 1 milyar dolarlık tevsi projesiyle rafineri üretiminin ve ürünlerinin günümüz çevre şartnamelerine uyumunun sağlanması ve kârlılığının artırılması amaçlanmaktadır. Kapasitesi günde 267 bin varil olan Bapco rafinerisinin ham petrol ihtiyacının sadece %15'i Awali sahasından yerel üretimle karşılanmakta, kalanı Suudi Arabistan'dan düşük fiyatla ithal edilmektedir. Rafine edilen petrolün %95'i ihraç edilmektedir. Rafineriyi beslemek üzere Suudi Arabistan'dan yapılan ham petrol ithalatına, 2009 yılının ilk 9 ayında 3,1 Milyar\$ harcanmıştır, aynı dönemde rafine petrol ihracatından 6,2 Milyar\$ gelir elde edilmiştir.

1979 yılında Bahreyn hükümeti, Kuveyt Petro Kimya Şirketi ve Suudi merkezli SABIC şirketinin ortaklığıyla kurulan Petrokimya Sanayi Şirketinde (GPIC) 600,000 m2 alanda üretim yapılmakta ve üretilen 400,000 ton amonyak, 600,000 ton granül üre ve 400,000 ton metanolün %80'i ihraç edilmektedir. Şirket, kuruluşundan bu yana kümülatif olarak 803 milyon dolar kar etmiştir. Son yıllarda şirketin ulusal ekonomiye katkısı ortalama 100 Milyon\$ seviyesine ulaşmıştır.

Bahreyn'de tespit edilmiş doğalgaz rezervinin 170 milyar metreküp olduğu açıklanmıştır. Awali sahasının dışında Huf sahasında da doğalgaz üretimine geçilmiş olup, üretimin artırılması için özellikle açık denizde yeni kuyuların açılması gündemdedir. Doğalgaz üretimi, başta petrokimya ve alüminyum tesisleri olmak üzere imalat sanayinin enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla son yıllarda artış eğilimine girmiştir. 2007 yılında 14,3 milyar metreküp olan üretim, 2008 yılında 15,1, 2009 yılının ilk dokuz

ayında ise 11,4 milyar metrekupe yükselmiştir.

Doğalgaz rezervi önümüzdeki bir kaç yıllık ihtiyacı karşılamaya ancak yetecek düzeyde olup sanayileşmek amacıyla ihtiyaç duyulan enerji üretimi için gereken doğalgazın komşu ülkelerden teminine yönelik gayretler sürdürülmektedir. Bu amaçla İran ve Katar'la başlatılan müzakereler belli bir aşamaya gelmiş olmakla birlikte henüz sonuçlanmamıştır.

Tamamı Bahreyn'deki petrol sahalarında bulunan 16 kuyudan üretilen doğalgazın yaklaşık dörtte biri, alüminyum tesisi (ALBA)'nın ihtiyacı için kullanılmaktadır. Doğalgazın %9'u Bapco Rafinerisi, %18'i ise elektrik santralleri tarafından tüketilmektedir. Banagas'ın 2008'de 2,5 milyar varil olan yıllık üretim kapasitesinin %44'ünü nafta, %30'unu propan gazı ve %26'sını bütan oluşturmuştur.

Petrol Üretim İstatistikleri

Petrol Sektörü	2005	2006	2007	2008	2009*
Ham petrol üretimi	68,1	66,9	67,2	66,8	49,9
Awali sahası	13,3	13,1	12,5	12,0	8,9
Abu Saafa hafızası	54,7	53,8	54,7	54,8	40,0
İşlenmiş petrol imalatı	92,7	97,7	97,9	96,3	70,7
Ham petrol ithalatı	81,7	83,8	85,2	84,3	61,8

(Milyon varil) (NOGA)(*Ocak-Eylül)

İnşaat

Başta Suudi Arabistan ve Kuveyt olmak üzere petrol zengini diğer Körfez ülkeleri vatandaşlarının tasarruflarını değerlendirdikleri Bahreyn merkezli yatırım bankaları, küresel mali krizin başgösterdiği 2009 yılına kadar geçen altı yıl boyunca ülkede çok sayıda lüks gayrimenkul projelerine başlamışlardır. Ancak, oluşan arz fazlası ve küresel mali kriz nedeniyle bankaların uzun vadeli kredi sağlama imkanlarının azalması sonucu konut satışlarında azalma kaydedilmektedir.

Gayrimenkul geliştirme şirketleri de bir yandan halen planlama aşamasında olan projelerin ölçeğini küçültürken, diğer yandan da inşaat aşamasında olan projelerde çalışmalarını yavaşlatmış, ya da durdurmuşlardır. Lüks konutların satışında gözlenen krizin üstesinden gelebilmek için şirketler, düşük maliyetli konut üretimine ağırlık vermeyi planlamaktadırlar. Sadece 1 milyonluk nüfusu ve çok az petrol üretimi ile Körfez bölgesinin en küçük ekonomisi olan Bahreyn'de, inşaatına başlanılan lüks konut projelerinde 60,000 ünite mesken olduğu belirtilmektedir.

Hükümet, nüfus artışı ve Aşyalı işçilerin akını ile ortaya çıkan ucuz konut talebini karşılayacak mali kaynaklardan yoksun olduğundan şirketler, ucuz konut alanında yatırım yapmayı düşündüklerini açıklamaktadırlar.

Öte yandan, halihazırda %23 oranında talep gerilemesi kaydedilmekle birlikte ülkede 2012 yılına kadar ofis alanlarının %90 oranında artacağı, son bir yıl içerisinde projelendirilen 270.000 m²'lik yeni ofis inşaatının yavaşlatıldığı veya iptal edildiği belirtilmektedir.

Küresel ekonomik kriz ortamında bankacılık sektöründe ortaya çıkması muhtemel bir küçülme, ülkede endişe kaynağı olmaktadır. Zira bankacılık ve mali hizmetler sektörü, hem inşaatı devam eden pek çok gayrimenkul projelerinin finans kaynağı, hem de istihdam edilen yüksek maaşlı yerli ve yabancılar sayesinde bu projeler için kiracı ve alıcı olarak müşteri yaratmaktadır.

Ülkemiz müteahhitlik şirketleri açısından 2009 yılında herhangi bir gelişme kaydedilememiştir. Ülkedeki tek Türk inşaat şirketi olan Garanti Koza firması da, işlerini 2009 yılı ortalarından itibaren yavaşlatmıştır. İşveren şirketin hakediş ödemelerinde yaşanan sıkıntılar nedeniyle şantiyede halen işler durma noktasındadır.

Diğer yandan da gayrimenkul sektörünün büyümesini desteklemek amacıyla çeşitli düzenlemeler hayata geçirilmektedir. KİK ülkeleri vatandaşlarının serbestçe konut ve işyeri satın almasına imkân veren düzenlemelerin yanısıra diğer yabancıların önceden belirlenmiş bölgelerde veya 10 kattan yüksek bloklarda arazi ve konut sahibi olmaları mümkündür.

Turizm

Sınırlı petrol kaynakları ve bankacılık alanında Dubai ve Katar'ın yürüttüğü rekabetçi açılımlar nedeniyle Bahreyn'de son yıllarda turizm sektörünün gelişmesi için özel çaba sarf edilmektedir.

Bahreyn hükümeti, ülkenin butik turizmi merkezi haline gelmesini hedeflemektedir. Ülkenin tarih ve kültürel mirasını öne çıkaran, aile ve dinlenme ile fuar ve kongre turizmine yönelme çalışmaları sürmektedir. Bu amaçla turizm altyapısının geliştirilmesi ve yatırımların çekilmesi yoluyla yatak kapasitesinin artırılması çabaları çerçevesinde yeni yüksek sınıf otel ve tatil köyleri ile sağlık turizmi projeleri gündemdedir.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Bahreyn'nin iletişim altyapısı oldukça ileri seviyededir. Ülkede, 2008 yılı sonu itibarıyla 220.000 sabit telefon, 1.440.000 mobil telefon ve 114.000 internet abonesi bulunmaktadır. Trafiğe kayıtlı araç sayısı 391.000 olup, 2007 yılında 46.000'i bulan taşıt ithalatı 2008 yılında 24.000 gerilemiştir. 2009 yılının ilk üç aylık döneminde taşıt ithalatı 3.300 adet olmuştur.

Ülkeyi deniz üzerinden Suudi Arabistan'a bağlayan 25 kilometrelik Kral Fahd Geçiş yolunun turizm başta olmak üzere ülke ekonomisi için hayati önemi bulunmaktadır. Çoğunluğu Suudiler ve bu ülkede yaşayan yabancılar olmak üzere Bahreyn'deki serbest ortamdan yararlanmak amacıyla geçiş yolu üzerinden hafta sonu için gelen 6,7 Milyon civarındaki ziyaretçinin turizm gelirlerindeki payı %85'e ulaşmaktadır. Açıldığı 1986 ile 2009 arasında geçiş yolunu kullanan yolcu sayısı 156 Milyon olmuştur.

Yolun 45 dakika kadar sürmesinden istifadeyle işyerleri Suudi Arabistan'ın endüstri bölgesi olan Doğu Vilayetinde bulunan bazı Suudiler ve yabancılar geçtiğimiz yıllardaki terör olaylarından da etkilenerek Bahreyn'de ikameti tercih etmektedirler. İki ülke arasında Kasım 2007'de imzalanan mutabakat çerçevesinde geçiş yolunu kullanan iki ülke vatandaşları e-kimlik kartlarıyla seyahat etmektedirler.

Katar ile Bahreyn arasında yapımı kararlaştırılan ve 'Dostluk Köprüsü' olarak adlandırılan yaklaşık 40 km uzunluğundaki geçiş yolunun inşaatı konusunda ise gelişme kaydedilememiştir. Deniz üzerinde köprüyol ve dolgu setler şeklinde inşa edilecek projeye bir de demiryolu hattının ilave edilmesinin düşünüldüğü açıklanmıştır.

Bahreyn Uluslararası Havaalanı'nın yenileme ve genişletme projesi hala başlatılamamıştır. TAV Havalimanları Holdingin girişimlerinin de bulunduğu proje ile havaalanının halen 5 milyon olan yolcu ve kargo kapasitesinin bir kaç aşamada arttırılarak 25 Milyona çıkartılması hedeflenmektedir. Projenin 335 Milyon dolar tutması beklenen ilk aşamasının tamamlanması ile 12 Milyon yolcuya hizmet verilebilmesi amaçlanmaktadır.

Liman işletmesinin özelleştirilmesi çerçevesinde Manama-Mina Salman ve yapım halindeki Halife bin Salman limanlarının 25 yıllık işletme imtiyazı Aralık 2006'da Danimarkalı MAERSK grubuna ait APM Terminals International'a devredilmiştir. Yapımına 2001'de başlanan Halife bin Salman Limanının 2009 yılı Mayıs ayında hizmete alınmış ve resmi açılışı 7 Aralık günü gerçekleştirilmiştir. 136,4 Milyon BD (362 milyon dolar) yatırımla inşa edilen limanın şu anda yıllık 1,1 milyon konteynir olan kapasitesinin önümüzdeki 5 yıllık sürede 2,5 Milyona çıkartılacağı, liman sahasının denizin doldurulması suretiyle 110 hektardan 250 hektara yükseltileceği, yaklaşma kanallarının derinliğinin de 12,7 metreden önümüzdeki Mart ayında 14 metreye ulaşacağı bildirilmiştir.

Ayrıca limanın 3 Km yakınında faaliyete geçen Bahreyn Lojistik Bölgesi de, yabancı firmaların etiketleme, paketleme ve onarım gibi basit işlemleri ve re-eksport faaliyetleri için uygun bir yer konumundadır.

Körfez Havayolları (Gulf Air), 2002'de Katar ve Aralık 2005'te Abu Dhabi Emirliğinden sonra Mayıs 2007'de Umman'ın da çekilmesiyle Bahreyn'in ulusal havayolu haline gelmiştir. Filosunda 32 uçak bulunan şirket, 28 ülkede 45 noktaya seferler düzenlemektedir.

Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU)'nun 2008 verilerine göre, toplam sabit telefon hattı sayısı 220.000 (% 28,37 penetrasyon), mobil telefon abone sayısı 1,4 milyondur (% 180,51 penetrasyon). Ülkede 129.000 internet abonesi (% 16,63 penetrasyon) ve 402.900 internet kullanıcısı (% 51,95 penetrasyon) bulunmakta olup, ayrıca 125.000 genişbant abonesi mevcuttur (% 16,12 penetrasyon).

Bahreyn Krallığı, 1 Ocak 1975 tarihinde ITU'ya üye olmuştur. Bahreyn Ulaştırma Bakanlığı politika belirleyici rolünü üstlenirken, düzenleyici kurum olarak 2002 yılında kurulan Telekomünikasyon Düzenleyici Otoritesi faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bahreyn'de; Bahreyn Telekomünikasyon Şirketi sabit yerleşik işletmeci olmakla beraber; BATELCO ve Zain Bahreyn olmak üzere 2 adet GSM şirketi hizmet sunmaktadır. Ayrıca, STC Bahreyn'in de yakın gelecekte GSM piyasasına girmesi planlanmaktadır. Ülkenin % 100'ü GSM kapsama alanındadır.

Ülkemiz ile Bahreyn arasındaki frekans koordinasyon işlemleri, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU)'nin belirlediği prosedürler çerçevesinde yürütülmektedir.

Halen, 63 telekomünikasyon firması Bahreyn'de çeşitli sektörlerde faaliyet göstermektedir.

Bahreyn'in % 70'inden daha fazlası mobil telefon kullanıcı konumundadır. Bunun Ortadoğu'daki en yaygın kullanıcı kitlesi olduğu söylenilmektedir. Batelco 256.000 kayıtlı İnternet abonesine sahiptir. Bu sayının % 80' i kişisel kullanıcılar, % 20' lik kısmını iş yerleri oluşturmaktadır. Telekomünikasyon sektörü; büyük ölçüde yeni teknolojilerin internette kullanılması ile hızlı büyümeye devam etmektedir.

Bankacılık

Bölgenin başta gelen bankacılık ve mali hizmetler merkezi durumunda olup; ülke ekonomisinin en büyük ikinci sektörü olan bankacılık ve diğer mali hizmetlerin ekonomideki %21 civarındaki payı petrol sektörünün payına yakın seyretmektedir.

Son dönemde Dubai ve Katar'ın giderek artan rekabetiyle karşı karşıya kalan Bahreyn, uluslararası düzeyde faaliyet gösteren tanınmış bankalara ve muhtelif mali kuruluşlara ev sahipliği yapmaktadır. 2009 sonu itibarıyla Bahreyn'de toplam 141 banka mevcut olup, bunlardan 32'si perakende, 78'si toptan, kalanı da yabancı bankaların temsilcilikleri olarak faaliyet yürütmektedir.

Ülkede ayrıca, 173 sigorta şirketi, 48 yatırım şirketi ile 14 aracı kurum ve 38 diğer mali kurum bulunmaktadır. Bankacılık sektörü 9,400 kadarı Bahreynli olmak üzere yaklaşık 13.900 kişiye istihdam sağlamaktadır.

Ağustos 2006'da yeniden yapılandırılan Bahreyn Merkez Bankası (BMB) para politikasının yanısıra güçlü bir düzenleme ve denetleme işlevini de yerine getirmektedir. Bankacılık ve mali hizmetler sektörünün küresel düzeyde, uluslararası hukuka uyumlu ve şeffaf hale gelmesini kuvvetle destekleyen BMB bu çerçevede gerekli düzenleyici mevzuatı Basel-II Kararlarına uyumlu şekilde oluşturmuştur. Kara paranın aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla uluslararası kural ve esaslara uygun sıkı önlemler alınmıştır.

2006 yılında getirilen yeni düzenlemelerle Bahreyn'deki bankalar lisanslarına göre geleneksel bankacılık, İslami bankacılık ve yatırım bankacılığı olmak üzere üçe ayrılmıştır. Geleneksel bankacılık kuruluşları ise perakende (retail) ve toptan (wholesale) bankacılık olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Böylece, yerleşik ve kıyı-bankacılığı ayırımının ortadan kaldırılarak önceden kıyı-bankası şeklinde faaliyet gösteren bankalar 'toptan bankacılık' başlığı altında sınıflandırılmıştır. Bahreyn'de kıyı bankacılığı (off-shore) alanında faaliyet gösteren Türk bankalarının şubeleri de sözkonusu düzenlemeler sonucunda toptan bankacılık statüsüne dahil edilmişlerdir. Bu düzenlemeyle son dönemde vergi kaçırmayı, kara para aklamayı ve terör finansmanını kolaylaştırdığı gerekçesiyle eleştirilen kıyı-bankacılığı etiketinden uzaklaşmayı hedeflerken Körfez ve diğer uluslararası kaynaklı sermayenin ülkeden yönlendirilmesi imkanı da korumaktadır. Buna mukabil mahalli işlemlerine sınırlamalar getirilerek mevduat ve kredilerde işlem başına 18,5 Milyon\$ (7 Milyon BD) gibi yüksek bir alt sınır konmuştur. Yatırım ürünleri (ortak fonlar, borçlanma senetleri, hisse senetleri vs.) işlemlerinde ise münferiden en az 250.000\$ tutarında olmak kaydıyla işlem yapabileceklerdir.

Yabancı bankaların Bahreyn'de banka kurmaları veya şube açmaları için Merkez Bankası'ndan lisans almaları ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na şirket kayıtlarını yaptırmaları gerekmektedir. Merkez Bankası Kanununda belirtilen koşullar sağlandığı takdirde, yeni bir bankanın işleme geçebilmesi 3-6 ay gibi bir zamanda mümkün olabilmektedir. Öte yandan, Merkez Bankası'nın, iç piyasanın son derece küçük olmasının sonucu olarak özellikle son dönemde artan rekabet nedeni ile yeni perakende bankacılık lisansı vermeye çok sıcak bakmadığı duyulmaktadır.

Öte yandan, İslami bankacılığın merkezi olarak anılan Bahreyn, bu alanda ve yatırım bankacılığı konusunda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Ülkede 2009 sonu itibarıyla 27 İslami banka faaliyet göstermekte ve bunların varlıkları 25,8 Milyar\$'ı bulmaktadır. Diğer Körfez ülkelerinin aksine zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip olmayan Bahreyn'deki İslami bankalar, bu ülkelerdeki varlık sahibi kişilerin mevduatlarını değerlendirdikleri kurumlar olagelmektedir.

BMB, 2002'de katılım bankacılığı ve mali hizmetler sektörünün düzenlenmesi için uluslararası kurallara uygun kapsamlı temel mevzuat geliştiren ilk düzenleyici kurum olmuştur. Bahreyn, katılım bankacılığı alanındaki uluslararası düzenleme, derecelendirme ve denetim kuruluşlarına da ev sahipliği yapmaktadır. Suudi Arabistan başta olmak üzere bölge ülkelerinde bekleyen ve ticari bankalara yönelmeyen kaynakları ve özel müşterileri çekmek amacıyla bazı büyük bankalar Bahreyn'deki toptan bankacılık şubelerinin yanında katılım bankacılığı alanına da yönelmişlerdir. Tanınmış uluslararası bankalar da son yıllarda İslami bankacılık alanında faaliyete başlamışlardır.

Bu çerçevede, faaliyet alanları Bahreyn piyasasının da ötesine geçebilen bir İslami bankanın veya yatırım bankasının, mevcut yerleşik yönetimi ve ilişkiler ağını koruyarak satın alınmasının ya da bunlarla ortak olunmasının bölgeden ülkemize yatırım çekilmesi hususunda yararlı olabileceği düşünülmektedir.

2009 yılı Bahreyn bankacılık sektörü açısından küresel mali krizin mevcut ve potansiyel etkileri altında geçmiştir. Gerek geleneksel gerekse İslami bankaların yıl içerisinde üçer aylık dönemler itibarıyla açıkladıkları karlarında önceki yıla göre dikkat çekici gerileme gözlemlenmiştir. Uzmanlar, bankaların bilançolarında gösterdikleri varlıklarının yeniden değerlendirilmesinin gerçekçi bir şekilde yapılmadığını, bu nedenle gerçekte bilançolarının görünenden daha kötü bir durumda olduğunu öne sürmektedirler.

Haziran 1989'da açılan Bahreyn Borsasında 2009 yılı Eylül ayı itibarıyla 44'ü yerli, 5'i yabancı olmak üzere toplam 49 şirketin kâğıtları işlem görmektedir. 2007 sonunda 2755 olan endeks, 2008 yılı sonunda 1804 puana, 2009 yılı Eylül ayında ise yılbaşına göre %13,8 kayıpla 1554 puana gerilemiştir. Borsanın 2007 yılı sonunda 27 Milyar \$ olan büyüklüğü de aynı dönemde 17 Milyar \$'a düşmüştür.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Bahreyn Merkez Bankası verilerine göre; 2007 yılında 12,9 milyar dolar, 2008 yılında 14,8 milyar dolar doğrudan yabancı yatırım stoku 2009 yılı sonunda 15 milyar dolara ulaşmıştır.

2006 yılında, 980 milyon dolar olan yurtdışı yatırım tutarı ise 2007 ve 2008 yıllarında 1,6 milyar dolar düzeyinde kalmış olup; 2009 yılında ise 1,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Yurtdışına sermaye çıkışındaki artışın doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının %65'ini gerçekleştiren Bahreyn'de kurulu bankaların diğer ülkelerdeki şirketlerin hisselerine yaptıkları portföy yatırımlarının artmasından kaynaklandığı açıklanmıştır.

Bahreyn, Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayımlanan 2009-2010 Küresel Rekabet Raporunda 133 ülkenin sıralandığı rekabet endeksinde 38. sırada yer almıştır. Endekste Katar 22, BAE 23, Suudi Arabistan 28, Kuveyt 39 ve Umman 40. sırayı almıştır.

The Heritage Foundation ile Wall Street Journal gazetesinin ortaklaşa hazırladıkları Ekonomik Serbesti

Endeksinde son altı yıldır en serbest Arap ekonomisi olarak nitelendirilen Bahreyn, 2009 için hazırlanan Endeksinde 179 ülke arasında 16. sırada yer almıştır. Aynı Endekste Umman 43, Katar 48, Kuveyt 50, BAE 54 ve Suudi Arabistan 59. sıradadır.

Transparency International tarafından yayınlanan ve kamuda yolsuzluk algılamasını ölçen 2009 Yolsuzluk Algılaması Endeksinde 180 ülke arasında önceki yıla göre 4 sıra gerileyerek 46. sırada yer almıştır. Söz konusu endekste Körfez ülkelerinden Katar 22, BAE 30, Umman 39, Suudi Arabistan 63 ve Kuveyt 66. sırada yer almıştır.

Ülkeler İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Sınırlı petrol ve doğalgaz kaynakları nedeniyle, Bahreyn 1970'li yılların ortalarından itibaren Ortadoğunun finans merkezi olma yolunda önemli adımlar atmıştır. Diğer Körfez ülkelerindeki varlıklı kişilerin tasarruflarının değerlendirildiği 150 kadar İslami ve geleneksel bankacılık kurumlarının çoğu başta Suudi Arabistan ve Kuveyt olmak üzere yabancı sermayelidir.

Bahreyn Merkez Bankası ve diğer yetkili kurumlarda doğrudan yabancı sermaye akımlarının ülkelere göre menşei yayınlanmamakla birlikte kaynak ülkelerin başta Suudi Arabistan ve Kuveyt olmak üzere petrol ve doğalgaz gelirleri yüksek Körfez ülkeleri olduğu bilinmektedir. Örneğin, 70'li yılların sonunda inşa edilen ve bugün dünyanın 3. büyük tesisi haline gelen alüminyum fabrikası (ALBA), doğalgaz üretimi ve dağıtımı için kurulan Banagas, gemi bakım ve tamir şirketi (ASRY), alüminyum mamülleri tesisi (GRAMCO), petro-kimya tesisleri (GPIC) ve demir pelet fabrikası gibi imalata dönük şirketler de Suudi Arabistan ve Kuveyt'li yatırımcıların ortaklıklarıyla kurulmuşlardır.

Ülkenin ekonomik, sosyal ve idari yönden önümüzdeki yıllarda geçirmeyi planladığı dönüşümün programlandığı "Vision 2030" stratejisi Ekonomik Kalkınma Kurulu (Economic Development Board-EDB) tarafından ilan edilmiştir. Programa göre ekonominin petrole olan bağımlılığı azaltılırken mali hizmetler sektörünün öncü alan olarak kalması, ayrıca turizm, lojistik hizmetler ve ihracata dönük imalat sanayiinin desteklenmesi planlanmaktadır.

Yatırımlarda Öncelikli Alanlar

Bahreyn Sanayi ve Ticaret Bakanlığı toplam 2288 hektar alanda 10 endüstri bölgesi işletmektedir. Bakanlık, 25 yıla kadar uzanan uzun dönemli kiralama yapmaktadır. Endüstri bölgelerinde tüm temel altyapı sistemleri (yol, elektrik, kanalizasyon, su ve iletişim) tamamlanmıştır. Kiralar 0,5-0,7 Bahreyn Dinarı/metrekaare arasında değişmektedir.

Elektrik Fiyatları:

Konutlar için İlk 2000 birime kadar 0,006 BD, sonraki 3000 birime kadar 0,012 BD ve daha üzeri için 0,016 BD.

Ticari konutlar için 0,016 BD/birim

Endüstri tesisleri için 0,012 BD/birim

Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Ülkede, vergi ve sosyal güvenlik sistemi olmayışı ve geleneksel olarak serbest piyasa koşullarının mevcut olması nedeniyle yakın zamanlara kadar serbest bölge uygulamaları bulunmamaktaydı.

Ancak, 2009 Aralık ayında resmi olarak açılışı yapılan Khalifa bin Salman limanının 3 Km yakınında Bahreyn Lojistik Bölgesi (Bahrain Logistic Zone-BLZ) faaliyete alınmıştır. Bölgede, yabancı firmaların etiketleme, paketleme ve onarım gibi basit işlemlerin ardından re-eksport faaliyetleri için uygun alanlar oluşturulmuştur. Bölgenin birinci safhasının gördüğü ilgiden sonra ikinci ve üçüncü safhalarının da faaliyete alınacağı belirtilmektedir. BLZ'de bu aşamada henüz bir kaç firma faaliyet göstermekte olup, imalatçı firmaların bu alanı seçmelerinde vergi ya da sosyal güvenlik uygulamalarının tesirinden ziyade, bölgenin lojistik açıdan kolaylıklar sağlamasıdır.

Bahreyn Gümrük Kanununda 'serbest bölgeler' hakkında yapılan düzenlemelerde de ülkedeki vergi ve/veya sosyal güvenlik sisteminden muafiyete ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Bunun yerine, re-eksport işlemlerindeki gümrük vergisi muafiyetine ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir.

Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Yabancıların başta imalat sanayi olmak üzere bazı alanlarda %100 yabancı sermayeli şirket kurma imkanları bulunmaktadır. Ancak, ticaret ve hizmet sektörü gibi alanlarda faaliyet gösterecek şirketlerin kuruluşunda minimum %51 hisseli yerli ortak (kefalet sistemi) mecburiyeti bulunmaktadır.

Ülkede, ister yerli ister yabancı ortaklı olsun kumar, alkollü içki üretimi, silah imalatı, sigara imalatı, radyoaktif maddelerin ve zehirli atıkların ithalatı, depolanması ve boşaltılması gibi bazı alanlarda faaliyet gösterecek şirket kurulamamaktadır.

Öte yandan, yabancı şirketler kolaylıkla temsilcilik ofisi açabilmektedirler. Bu yolla şirketler, ürünlerinin satışı ve dağıtımını yapmak üzere yerel bir acenta ile anlaşmakta, ancak ürünlerinin tanıtımını ve satışının artırılması amacıyla kendileri de bir temsilcilik ofisi açmaktadırlar. Zamanla, piyasadaki imkanlara göre yerel bir ortak ile (çoğu zaman acentası ile) ortak şirket kurma yoluna gitmektedirler.

Bahreynde şirket kurma işlemleri, Bahrain Investment Center'da yapılmaktadır. Seef Mall alış-veriş merkezi içerisinde yer alan birimde, şirket kurulumu ile ilgili bütün kamu kurumlarının birer masaları bulunmaktadır. Kurulacak şirketin niteliğine göre işlemler 2-3 gün içerisinde tamamlanmaktadır.

Bahreynli bir ortak ile ticari şirket kurmak için Türkiye'deki ana şirketin kuruluş ticaret sicil gazetesi ve son ortaklık yapısını gösteren ticaret sicil gazetesi, Bahreyn'de şirket açmaya dönük yönetim kurulu kararı, Bahreyn'deki şirkete atanacak yöneticinin seçilmesine dönük yönetim kurulu kararı, son yıla ait bilanço ve 20.000 Bahreyn Dinarı sermaye ve Bahreyn'de faaliyet gösterecek şirketin kuruluş belgesinin ibrazı gerekmektedir.

Temsilcilik ofisi açmak için ise minimum sermaye hariç yukarıdaki belgelerin ibrazı yeterlidir. İmalat şirketi kurmak için ise yerel ortak gerekmemekle birlikte öncelikle Bahreyn Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, endüstri projeleri genel müdürlüğünden ön izin almak gereklidir. Alınacak ön izin ile birlikte Tapu Dairesi (Land Registration Office) ve Elektrik İdaresi (Ministry of Electricity) ve Çevre Bakanlığına (Ministry of Housing, Municipalities and Environment) başvurmak gerekmektedir. Söz konusu birimlerden alınacak izinlerle birlikte Bahreyn Yatırım Merkezine şirket kurulum başvurusu yapılmaktadır.

Bahreyn Yatırım Merkezine internet adresi üzerinden ön başvuru kayıt formu doldurulabilir ve daha detaylı bilgilere ulaşılabilir.

Bahreyn Yatırım Merkezi (BIC)

Seef Mall, P.O. Box 5479

TEL : +(973) 17-562222

Manama BAHREYN

Web: <http://www.commerce.gov.bh/> & <http://www.bi.bh>

Bahreyn, yeni sanayi kuruluşlarında % 100 yabancı mülkiyetine ve yabancı şirketlerin yerli sponsor olmaksızın temsilci ofisi veya şube açmasına izin vermektedir. Petrol çıkarımı için yapılacak olan yerel veya yabancı özel yatırımlarda Bapco ile yapılacak olan üretim-paylaşım anlaşması sonucu izin alınabilmektedir.

Yatırımlara Sağlanan Teşvikler

Bahreyn'de iş yapacak firmaların uluslararası muhasebe standartlarında defter tutmaları beklenmektedir. Hükümet, kara para aklanmasının önlenmesi, fikri mülkiyet haklarının korunması, iş kanunları ve çevrenin korunması alanlarında uluslararası standartlara uygun politikalar uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra;

-Karların ve sermayenin yurtdışına transferinde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır.

-Yabancı ve yerli dövizin ülkeye girişinde ve çıkışında bir kısıtlama bulunmamaktadır.

-Gelirler, faizler, satışlar, gayrimenkul, kar payı veya telif gelirlerinden vergi alınmamaktadır.

-%100 yabancı mülkiyete izin veren iş faaliyetleri bulunmaktadır.

Endüstri Bölgeleri

Bahreyn Sanayi ve Ticaret Bakanlığı toplam 2288 hektar alanda 10 endüstri bölgesi işletmektedir. Bakanlık, 25 yıla kadar uzanan uzun dönemli kiralama yapmaktadır. Endüstri bölgelerinde tüm temel altyapı sistemleri (yol, elektrik, kanalizasyon, su ve iletişim) tamamlanmıştır. Kiralar 0,5-0,7 Bahreyn Dinarı/metrekaare arasında değişmektedir.

Elektrik Fiyatları:

Konutlar için İlk 2000 birime kadar 0,006 BD, sonraki 3000 birime kadar 0,012 BD ve daha üzeri için 0,016 BD.

Ticari konutlar için 0,016 BD/birim

Endüstri tesisleri için 0,012 BD/birim

Bahreyn İş Kümeleme Merkezi

Bahreyn Kalkınma Bankası bünyesinde bulunan Kurum, küçük ve ortak ölçekli işletmeleri desteklemek amacıyla ücretsiz işyeri ve iş danışmanlık hizmeti vermektedir. Genel Müdürlüğünü bir Türk vatandaşının yürüttüğü Kurumun iletişim bilgilerine www.bbic.org adresinden ulaşılabilir.

Devlet Yardımları

Bahreyn'de kurumlar ve gelir vergisi bulunmadığından vergi avantajı sağlayan bir yatırım teşvik mekanizması bulunmamaktadır. Bununla birlikte Bahrain Labour Found tarafından işletmelerin istihdam ettikleri Bahreynli personelin eğitimi, 50.000 Bahreyn Dinarına kadar düşük faizli ve uzun vadeli yatırım kredisi ile yatırım amaçlı ithal edilen makina ve ekipmanların gümrük vergisinden muaf tutulmasına yönelik yatırım teşvik programları sunulmaktadır.

► Dış Ticaret

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Bin Dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2007	7,390,683	7,440,494	-49,811	14,831,177
2008	9,049,683	9,344,467	-294,784	18,394,150

2009	5,155,274	7,300,837	2,145,563	12,456,111
------	-----------	-----------	-----------	------------

Kaynak: ITC Trademap

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP	Ürün Adı	2007	2008	2009
2710	Petrol Yağları	10,804,850	4,195,553	1,860,528
7601	İşlenmemiş Alüminyum	26,846	967,372	814,920
7606	Alüminyum Sac, Levha Ve Seritler, Kalınlık>0, 2mm	269,751	428,301	226,688
3102	Azotlu Mineral/Kimyasal Gübreler	321,392	345,355	167,805
7113	Kıymetli Metaller Ve Kaplamalarından Mücevherci Eşyası	6,273	132,846	166,951
2713	Petrol Yağlarının/Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağların Kalıntıları	3,822	157,203	144,623
2711	Petrol Gazları Ve Diğer Gazlı Hidrokarbonlar	9	368,872	140,072
2601	Demir Cevherleri Ve Konsantreleri	195,784	291,627	125,804
7614	Alüminyum Tellerden Halatlar, Örme Halatlar vb. (İzole Hariç)	102,294	103,868	104,517
2905	Asıklık Alkoller Vb. Halojenlenmiş, Sulfolanmış, Nitrolanmış/Nitrozalanmış Türevleri	181,143	123,825	82,084
7605	Alüminyum Teller	112,986	149,716	78,021
7604	Alüminyum Çubuk Ve Profiller	781,760	131,081	72,439
6204	Kadın/Kız Çocuk İçin Takım, Takım Elbise, Ceket vs.	37,467	52,219	60,784
2709	Ham Petrol (Petrol Yağları ve Bitümenli Minarellerden Elde Edilen Yağlar)	0	83,769	56,635
6302	Yatak Çarşafı, Masa Örtüleri, Tuvalet, Mutfak Bezleri	5,925	41,151	51,700
7108	Altın (Ham, Yarı İşlenmiş, Pudra Halinde)	241	40,518	38,431
7103	Kıymetli ve yarı kıymetli taşlar	0	112	34,837
2714	Bitümen ve Tabii Asfalt Katranlı Kumlar Asfaltit ve Asfaltlı Kayalar	522	87,362	34,087
2715	Bitümenli Karışım (Tabii Asfalt, Tabii Bitümen, Katran Esaslı)	258	41,469	32,253
7204	Demir/Çelik Döküntü ve Hurdaları, Bunların Külçeleri	20,716	42,655	30,842
8415	Klima Cihazları-Vantilatörlü, Isı, Nem Değiştirme Tertibatlı	49,458	45,847	27,385
7607	Alüminyumdan Yaprak ve Şeritler	18,547	36,513	26,653
2106	Gıda Mustahzarları	120	14,864	25,030
0406	Peynir ve Lor	160	16,570	23,920
2814	Saf Amonyak/Amonyagin Sulu Cozeltileri	33,375	11,963	23,855
7309	Demir/Çelik Depolar, Sarnıklar, Kuvler	7,365	9,817	23,255
8417	Sanayi Ve Laboratuvar İçin Fırınlar; Elektriksiz	3,093	10,795	22,813
8607	Demiryolu Tasitlerinin, Tramvayların Aksam-Parçaları	0	3,520	22,574
7304	Demir/Çelikten (Dökme Hariç)Dikişsiz Tüp, Boru, İçi Boş Profil	1,580	23,878	18,456

Kaynak: ITC Trademap

Bahreyn'in en önemli ihraç ürünü petrol yağları olup; 2009 yılı ihracatının %36'sını petrol yağları oluşturmaktadır. İşlenmemiş alüminyum, alüminyum sac, levha ve şeritler, azotlu mineral/kimyasal gübreler, kıymetli metallere mücevherci eşyası, petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar, demir cevherleri ve konsantreleri ise ihracatında yer alan diğer başlıca ürünlerdir.

İthalatında Başlıca Ürünler

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP	Ürün Adı	2007	2008	2009
8802	Diğer Hava Taşıtları, Uzay Araçları	11	129,707	659,513

8703 Otomobil, Steysin vagonlar	694,122	1,121,056	647,670
7113 Kıymetli Metaller ve Kaplamalarından Mücevherci Eşyası	37,896	451,582	514,691
8471 Otomatik Bilgi İşlem Makineleri, Üniteleri	22,135	123,959	276,537
8517 Telli Telefon-Telgraf İçin Elektrikli Cihazlar	18,437	119,257	221,941
8411 Turbojetler, Turbo-Propeller, Diğer Gaz Türbinleri	20,756	144,573	197,969
72601 Demir Cevherleri ve Konsantreleri	53,031	338,938	182,419
8504 Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertisörler, Endüktörler	43,312	63,742	118,412
8544 İzole Edilmiş Tel, Kablo, Diğer İzole Edilmiş Elektrik İletkenleri; Fiber Optik Kablolar	101,120	158,886	115,464
3004 Tedavide/Korunmada Kullanılmak Üzere Hazırlanan İlaçlar (Dozlandırılmış)	65,735	81,060	98,426
7108 Altın (Ham, Yarı İşlenmiş, Pudra Halinde)	1,163	111,876	87,040
9403 Diğer Mobilyalar vb. Aksam, Parçaları	54,153	90,110	59,940
8803 Balon, Hava Gemisi, Planör vb. Diğer Hava Taşıtlarının Aksam ve Parçaları	74,121	67,330	56,599
0104 Canlı Hayvan (Koyun ve Keçiler)	6,736	47,277	53,981
0207 Kümes Hayvanlarının Etleri ve Yenilen Sakatları	39,938	51,336	49,941
0406 Peynir ve Lor	19,997	60,269	49,561
8708 Kara Taşıtları İçin Aksam, Parçaları	35,733	58,914	48,470
8414 Hava-Vakum Pompası, Hava/Gaz Kompresörü, Vantilatör, Aspiratör	32,952	51,659	47,497
1006 Pirinç	35,178	53,360	47,262
8418 Buzdolapları, Dondurucular, Soğutucular, Isı Pompaları	25,673	45,339	43,490
8535 Gerilimi 1000 Voltu Geçen Elektrik Devresi Teçhizatı	22,072	34,191	42,987
8704 Eşya Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	121,714	113,183	42,517
8415 Klima Cihazları-Vantilatörlü, Isı, Nem Değişirme Tertibatlı	64,647	50,379	42,078
8431 Ağır İş Makine ve Cihazlarının Aksami, Parçaları	28,069	83,265	41,843
8421 Santrifujle Çalışan Kurutma, Filtre, Arıtma Cihazları	25,046	35,253	41,692
8473 Yazı, Hesap, Muhasebe, Bilgi İşlem, Büro İçin Diğer Makine Ve Cihazların Aksami	52,178	29,123	41,645
8481 Muslukcu, borucu eşyası-basıncı düşürücü, termostatik valf dahil	29,427	33,262	40,825
8419 Su Isıtıcıları, Laboratuvar Sterilizatörleri	419	30,477	40,396
8702 Toplu Halde Yolcu Taşımağa Mahsus Motorlu Taşıtlar	11,917	67,575	40,373

Kaynak: ITC calculations based on COMTRADE statistics

Bahreyn'in en önemli ithal ürünü otomobil, steysin vagonlardır. İthalatının ise % 9'unu oluşturmaktadır. Kaldırım, döşeme ve kaldırım kenar taşları (tabii taşlardan), kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası, demir cevherleri ve konsantreleri, demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş) ise ithalatında önemli diğer ürünlerdir.

Bahreyn, KİK haricindeki diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini geliştirme arayışındadır. Bu amaçla özellikle Güneydoğu Asya ülkeleri ve Hindistan'a yönelik ekonomik ve ticari açılım politikalarını 2009 yılında da sürdürmeye devam etmiştir. Bu çerçevede Doğu ve Güneydoğu Asya (Hindistan, Pakistan, ÇHC, Tayland, Filipinler, Malezya ve Singapur) ülkeleriyle yakın ilişkiler geliştirilmesi ve ekonomik işbirliğinin hukuki zeminini oluşturacak anlaşmaların tamamlanması için çaba göstermektedir.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (1 000 Dolar)

Ülkeler	2007	2008	2009
BAE	415,001	668,325	624,410
Hindistan	564,090	1,657,728	539,821
Japonya	428,820	415,242	525,596
ABD	654,781	570,222	502,727
Kore	320,217	292,645	317,953
Singapur	252,713	241,732	301,553
Tayvan	385,655	402,428	278,009

Çin	102,446	131,317	211,237
Fransa	265,972	262,202	175,187
Malezya	122,120	133,781	159,933
Güney Afrika	34,546	340,853	150,219
Pakistan	117,470	83,580	134,325
Madagascar	372,576	306,025	109,903
Umman	146,420	215,065	109,583
İsviçre	60,731	28,263	105,522
Hollanda	117,802	275,686	99,254
Almanya	155,853	171,312	92,020
Endonezya	30,342	248,948	85,841
Ürdün	75,136	147,319	75,480
Avustralya	120,311	181,034	66,728
İtalya	104,696	112,748	50,264
Tayland	129,119	191,873	48,125
İspanya	126,706	143,293	45,592
Finlandiya	10,687	22,537	43,497
Tanzanya	171,933	44,069	36,411
Türkiye	119,423	95,516	24,289
Etopya	10,394	5,482	23,609
Nijerya	1,057	12,426	21,967
Fas	33,780	46,696	21,897
Toplam	7,390,683	9,049,683	5,155,274

Kaynak: ITC calculations based on COMTRADE statistics

Bahreyn'in ihracatındaki başlıca ülkeler BAE, Hindistan, Japonya, ABD, Kore, Singapur, Tayvan ve Çin'dir.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (1 000 Dolar)

Ülkeler	2007	2008	2009
BAE	770,548	1,723,604	1,273,735
Fransa	179,842	222,273	812,308
ABD	591,357	829,521	668,597
Çin	385,985	655,077	475,314
Japonya	676,093	934,434	436,161
Almanya	457,839	516,959	424,180
İngiltere	434,463	511,819	376,386
İsviçre	191,362	200,048	289,931
Kore	202,205	498,119	282,630
Hindistan	256,435	283,154	253,548
Brezilya	113,834	405,446	249,391
İtalya	249,619	317,362	217,185
Hollanda	152,747	170,225	151,474
Tayland	96,227	141,503	137,318
Türkiye	76,651	308,223	113,712
Avustralya	110,824	149,867	112,282
İspanya	84,867	101,808	87,735
Malezya	60,101	83,792	82,997
Singapur	53,617	92,134	82,728
Nijerya	0	8,723	76,658

Belçika	85,443	96,635	74,344
Hong Kong	56,489	64,809	73,457
Pakistan	70,431	80,278	65,693
Umman	26,334	49,198	48,795
Yeni Zelenda	16,082	50,652	47,234
İrlanda	33,880	27,571	39,835
Ürdün	79,808	47,916	39,321
Kanada	37,923	49,832	34,243
Norveç	9,002	39,340	32,141
Toplam	7,440,494	9,344,467	7,300,837

Kaynak: ITC calculations based on COMTRADE statistics

Bahreyn'in fazla ithalat yaptığı ülkelerin başında BAE, Fransa, ABD, Çin, Japonya, Almanya, İngiltere ve İsviçre gelmektedir. 2009 yılı boyunca yaşanan ekonomik yavaşlama nedeniyle ithalatı bir önceki yıla göre % 21 azalmıştır.

► Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

Dış Ticaret Politikası

Bahreyn, üyesi olduğu DTÖ tarafından oluşturulan tüm uygulamaları eksiksiz yerine getirmeye çalışmakta ve bu konuda bölge ülkeleri arasında öncülük etmektedir.

Bahreyn, Körfez İşbirliği Konseyi'nin (Gulf Cooperation Council, GCC) bir üyesi olup, aynı zamanda üye ülkeler arasında 2003 yılında uygulamaya geçirilen Gümrük Birliği'ne de dahildir. Gümrük Birliği kapsamında Konsey'in altı üyesi (Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri) ortak bir gümrük politikası ve gümrük tarifesi (%5 oranında) üzerinden diğer ülkelerle ticari alışverişlerini gerçekleştirmektedir. Üyeler arasında mutabık kalınan birtakım ürünlerin ithalatında ise GCC içinde gümrük vergisi alınmamaktadır.

AB ile ekonomik ilişkilerini KİK çerçevesinde yürütmekte ve AB-KİK Serbest Ticaret Anlaşması görüşmelerinde aktif rol oynamaktadır. KİK içinde ekonomik bütünleşmenin süratle kurulmasını savunmaktadır. KİK çerçevesinde Gümrük Birliğini öngörülenden bir yıl önce, 2002 Ocak ayında yürürlüğe koymuştur. 2008 başında yürürlüğe giren Ortak Pazarı desteklemekte ve üye ülkeler arasında para biriminin oluşturulmasından yanadır. Bahreyn, 2006 yılındaki KİK dönem başkanlığı sırasında 15 yıldır süren KİK-AB Serbest Ticaret Anlaşması görüşmelerinin sonuçlanması için yoğun çaba harcamıştır.

Pan-Arab Serbest Ticaret Alanı (PAFTA ya da GAFTA), Arap Ülkeleri arasındaki en önemli ekonomik hareketlerden birisi olup; 1998 yılından beri 17 Arap Ülkesi (S. Arabistan, Bahreyn, Mısır, Irak, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Libya, Fas, Umman, Katar, Sudan, Suriye, Tunus, BAE, Yemen, Filistin) arasında Arap Ortak Pazarı yaratmak için çalışmalar yapmaktadır. Üye ülkeler arasında serbest ticaret anlaşması uyarınca karşılıklı ticarete gümrük vergi oranları sınırlanmıştır. Söz konusu gümrük birliği, sorunsuz bir şekilde işlemekte olup; bu birleşme ile birlikte enerji ihracatına dayalı ekonomik yapıları itibarıyla birbirine benzeyen üye ülkelerde ekonomik büyümenin hız kazanması beklenmektedir.

1 Ağustos 2006 tarihinde yürürlüğe giren Bahreyn-ABD Serbest Ticaret Anlaşmasıyla iki ülke arasındaki ticaret ve doğrudan yatırım ilişkileri hızla artmaktadır. 2006 yılında önceki yıla göre iki kat artarak 1 Milyar\$ seviyesine yükselen ABD-Bahreyn ticareti 2007 yılında 1,3 Milyar\$ seviyesine yükselmiş olmakla birlikte 2009 yılında 1,1 Milyon\$ seviyesinde kalmıştır.

Bahreyn, KİK hariçindeki diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini geliştirme arayışındadır. Bu amaçla özellikle Güneydoğu Asya ülkelerine yönelik ekonomik ve ticari açılım politikalarını son yıllarda hızlandırmıştır. Bu çerçevede, Doğu ve Güneydoğu Asya (Hindistan, Pakistan, ÇHC, Tayland, Filipinler, Malezya ve Singapur) ülkeleriyle yakın ilişkiler geliştirilmesi ve ekonomik işbirliğinin hukuki zeminini oluşturacak anlaşmaların tamamlanması için çaba göstermektedir.

Bahreyn'de, gümrük vergileri dışında kurumlar, gelir vergisi ve katma değer vergisi bulunmamaktadır. Sermaye transferi, kar ve ücretlerden de herhangi bir vergi tahsil edilmemektedir. Yurt içinde serbestçe döviz bozdurulabildiği gibi yurt dışına döviz transferinde de herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır.

Ülkede %100 sermayeli yabancı şirket kuruluşuna müsaade edilmektedir. Ancak yabancı sermayeli şirketlerin faaliyet alanları sınırlıdır. Örneğin, inşaat, pazarlama gibi alanlarda faaliyet göstermek üzere kurulan şirketlerde yabancı payı % 49'u geçmemektedir.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

Bahreyn'e yapılan ithalatlarda KİK gümrük birliği çerçevesinde tespit edilen oranlar dışında herhangi bir tarife dışı vergi veya harç bulunmamaktadır. İthalatı yasak veya kısıtlı olan mallar dışındaki malların ithalatında herhangi spesifik bir tarife dışı engel bulunmamaktadır

Bahreyn'de dış ticaret rejimi harmonize sisteme bağlıdır. Gümrük oranları ad valorem (değer üzerinden) olarak hesaplanmaktadır. Uygulanan gümrük vergilerinin oranları gümrük mevzuatına dayalı olarak belirlenir.

Ülkede ithalat ve ihracatın tamamen serbest olarak yapılması amaçlanmaktadır. Çeşitli uyuşturucu maddeler ve silah dışında ticaret rejiminde ithalatı yasaklanan ürün yoktur. Ancak her ülkede olduğu gibi çeşitli vergilerle yerli üreticilerin korunması yoluna gidilmiştir.

Mevcut tarife oranları incelendiğinde, %0 (bazı gıda maddeleri, bazı eczacılık ürünleri, bazı basılı materyaller, bazı değerli madenler, bazı ofis malzemeleri, elektronik hesap makineleri, mobil telefonlar ve diğer haberleşme araçları), %20 (2807 GTİP faslındaki sülfirik asitler ve desteril sular, 39 uncu fasıldaki bazı materyaller, 48 inci fasıldaki bazı kağıt ürünleri, 76 ncı fasıldaki bazı alüminyum mamülleri, 90 ncı fasıldaki ortopedik yataklar), %125 (alkollü içecekler), %100 ad valorem (sigaralar) ve %5 (diğer tüm eşyalar) şeklindeki tarife sınıflandırılmasına gidildiği görülmektedir.

İthalata ilişkin ödemeler akreditif, mal mukabili ödeme veya vesaik mukabili ödeme şeklinde olabilmektedir. İthalatçı ile ihracatçı firmanın anlaşmasından sonra malların gümrüklere gelmesini müteakip ithalatçı mal beyanında bulunup, gerekli belgeleri tevdi edip, ödenecek gümrük vergilerini yatırarak malı ithal eder. İthalat işlemleri esnasında Gümrük İdarelerince;

- 3 nüsha halinde fatura,
- Taşıma acentasının teslim siparişi,
- 2 nüsha halinde mal beyanı,
- Menşe şahadetnamesi,
- Sigorta poliçesi,
- Konşimento (2 nüsha),
- Banka alıncısı,
- Şayet ürünün nihai varış yerinin bir başka KİK üyesi ülkesi olması halinde, istatistiksel amaçlı bildirim formu,

belgeleri talep edilmektedir. Gümrük işlemlerinin tamamlanabilmesi için gümrük beyanının doldurulması ve gerekli diğer belgelerin ilgili gümrük birimine ibrazı gerekmektedir. Bu aşamadan sonra sırasıyla,

- İstatistik Ofisi
- İthalat/ihracat kontrol ofisi,
- Gümrük vergisi hesaplanması,
- Gümrük vergisi veznesi,
- Eşyanın gümrük beyanına uygunluğunun kontrol edilmesi,
- İthalatın tamamlanması işlemleri yapılmaktadır.

Gümrük vergisi oranlarını öğrenmek için <http://mkacddb.eu.int/mkacddb2/indexPubli.htm> internet adreslerinden faydalanılabilmektedir.

a) Gümrük Vergisi % 0 Olan Mallar

KİK Gümrük Birliği uygulamaları çerçevesinde temel tarım ürünleri, imalat sanayiinde kullanılan hammadde ve yarı mamül maddeler ile geliştirme projeleri için ithal edilen maddelerin ithalatında gümrük vergisi alınmamaktadır. İthalatında gümrük vergisi alınmayan madde grupları şunlardır;

- Canlı hayvanlar ve kanatlılar (canlı domuz hariç),
- Kırmızı ve beyaz et,
- Bazı deniz ürünleri (balıklar, istakoz, yengeç),
- Bazı sebzeler (patates, soğan, sarmısak, pırasa, marul, lahanası, biber, brokoli, salatalık, havuç, taze fasulye, mantar, ispanak, kabak, domates),
- Tüm taze meyveler (muz, incir, avakado, limon, portakal, üzüm, kavun, karpuz, elma, armut, kayısı, şeftali, kiraz, çilek, kivi),
- Kahve ve çaylar,
- Tahıllar ve unlar,
- Meyve-sebze tohumları,
- Pancar şekeri ve kamış şekeri,
- Aktif olmayan etil alkol,
- Hidrokarbonlar,
- Penisilinler ve diğer eczacılık ürünleri,
- Kitap, dergi, gazete ve diğer basılı ürünler,
- Yarı-iletkenler için çipler,
- Bazı büro makinaları (faks, fotokopi, yazıcılar),
- Mobil telefonlar, diğer elektronik aletler,
- 84.71 ve 84.72 faslındaki makinelerin parçaları, kablolar,
- Uçaklar, uçak parçaları ve simülörler
- Deniz taşıt araçları.

b) Gümrük Vergisi % 5 Olan Mallar

Gümrük muafiyetli olarak ithalatına izin verilen maddeler ile ithalatında %100 ve %125 gümrük vergisi uygulanan birkaç ürün dışındaki tüm ürünlerin ithalatında %5 gümrük vergisi uygulanmaktadır.

c) Gümrük vergisi % 20 Olan Mallar

Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunun aşağıdaki fasıllarında yer alan malların ithalatında %20 gümrük vergisi uygulanmaktadır.

18193000, 76072010, 28510010, 76169100, 7604, 76169920, 76071110-90

d) Gümrük Vergisi %125 Olan Mallar

Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 22.04, 22.05, 22.06 ve 22.07 fasılları altında yer alan alkollü içecekler "özel emtia" olarak tanımlandığından, bu ürünlerin KİK ülkeleri arasındaki dolaşımına ve bazı KİK ülkelerine ithalatına yasak getirilmiştir. Bu ürünlerin Bahreyn'e ithalatı için %125 gümrük vergisi alınmakta ve ilgili kamu otoritelerinden lisans alınması gerekmektedir.

e) Ad Valorem Vergiler

İşlenmemiş tütün, işlenmiş tütün, sigaralar ve diğer tütün mamüllerinin ithalatında %100 ad valorem verginin yanısıra ithalat konusu eşyanın çeşidine göre muhtelif miktarda spesifik vergi uygulanmaktadır. Örneğin, işlenmemiş tütün ithalatında belirtilen oranda ad valorem vergiye ek olarak Kg başına 0,2 ila 0,6 Bahreyn Dinarı, sigaralar için ise %100 ad valorem verginin yanısıra 1000 adet sigara başına 0,10 ila 0,40 Bahreyn Dinarı veya Kg başına 4 Bahreyn Dinarı spesifik vergi uygulanmaktadır.

Bahreyn'de halihazırda bir gelir ve/veya kurumlar vergisi uygulaması bulunmadığından, yurtiçi satışlarda veya ithalatta Katma Değer Vergisi alınmamaktadır. Gümrük vergisi dışında başka herhangi bir vergi bulunmamaktadır.

Tarife Dışı Engeller

Bahreyn'e karayoluyla yapılan ihracatlardaki gümrük işlemleri Suudi Arabistan'da tamamlanmaktadır. Suudi Arabistan gümrük işlemleri ise bazen tarife dışı engel sayılabilecek şekilde uzun ve sorunlu olabilmektedir. Bahreyn dahil olmak üzere KİK ülkelerinde anti-damping uygulamalarına ilişkin olarak şu ana kadar açılmış olan herhangi bir soruşturma dosyası bulunmamaktadır. Dünya Ticaret Örgütü tarafından kararlaştırılan tüm uygulamaları eksiksiz yerine getirmekte ve bu konuda bölge ülkeleri arasında öncülük etmektedir.

İthalatı yasaklanmış veya kısıtlanmış ürünler dışındaki tüm maddelerin ithalatı serbesttir. Bahreyn'de, herhangi bir ülke menşeli ürüne karşı antidamping veya diğer ticari korunma önlemleri uygulaması bulunmamaktadır.

Bazı ürünlerin Bahreyn'e ithalatı yasaklanmış veya kısıtlanmıştır. İthalatı yasaklanan mallar listesinde kullanılmış araba lastikleri, her tür sigaraların reklam materyalleri, patlayıcı nitelikteki çocuk oyuncakları, kültür incileri, canlı domuz, her türlü uyuşturucu niteliğindeki maddeler, asbestler ve fildişi materyalleri yer almaktadır.

İthalatı kısıtlanmış olan mallar listesinde ise sirk hayvanları, kimyasal gübreler, böcek ilaçları, atlar, demir ve çelikten el yapımı eşyalar, silahlar ve radyoaktif materyaller yer almaktadır.

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

İthalatta genel olarak standart uygulaması yoktur. İthalatçılar, istedikleri her türde marka, model ve spesifikasyonda malın ithalatını yapabilmektedirler. Gıda ürünleri ithalatında ise aşağıda belirtilen şartların yerine getirilmesi gerekmektedir;

- Menşe ülke birimlerinde düzenlenecek kontrol belgesi,
- Gıda kaleminin adı, muhteviyat listesi, bileşenleri, üreticinin ismi ve adres bilgileri (Arapça veya İngilizce).
- Üretim ve son kullanma tarihi ile menşe ülkeye ait bilgiler.

► Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye-Bahreyn Dış Ticaret Değerleri (1 000 Dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
2000	26 565	31 291	-4 726	57 856
2001	11 159	14 614	-3 455	25 774
2002	16 936	18 987	-2 051	35 923
2003	28 856	15 173	13 683	44 029

2004	54 416	18 101	36 315	72 517
2005	41 915	18 929	22 987	60 844
2006	35 303	44 852	-9 549	80 155
2007	76 651	119 423	-42 772	196 074
2008	308 223	95 516	212 707	403 740
2009	113 712	24 289	89 423	138 001
2010	171 795	71 682	100 113	243 477

Kaynak:DTM istatistikler

Türkiye'nin Bahreyn'e İhracatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

GTİP	Ürün Adı	2008	2009	2010
8504	Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertisörler, Endüktörler	9 293	45 164	92 737
8544	İzole Edilmiş Tel, Kablo; Diğer İzole Edilmiş Elektrik İletkenleri; Fiber Optik K	13 607	1 804	9 757
7207	Demir/Alaşımsız Çelikten Yarı Mamuller	6 270	9 371	6 837
5515	Diğer Devamsız Sentetik Lifden Dokumalar	281	4 833	6 014
7214	Demir/Çelik Çubuklar (Sıcak Haddeli, Dövülmüş, Burulmuş, Çekilmiş)	214 422	3 630	5 244
2402	Tütün/Tütün Yerine Geçen Maddelerden Purolar, Sigarillolar Ve Sigaralar	726	1 210	3 129
5516	Devamsız Suni Lifden Dokumalar (Ağırlıkça %85 < Suni)	0	1 019	2 916
2203	Biralar (Malttan)	2 152	1 606	2 449
8710	Tanklar Ve Diğer Zırhlı Savaş Taşıtları (Motorlu)	3 608	8 572	1 900
0406	Peynir Ve Lor	1 745	1 660	1 797
9406	Prefabrik Yapılar	815	5 900	1 788
5702	Dokunmuş Halılar, Yer Kaplamaları (Kilim, Sumak, Karaman Vb)	1 381	1 644	1 667
5201	Pamuk (Kardesiz, Taranmamış)	0	0	1 555
6802	Yontulmaya, İnşaata Elverişli İşlenmiş Taşlar (Kayagan Hariç)	907	1 039	1 534
2710	Petrol Yağları Ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar	57	146	1 527
7013	Masa, Mutfak, Tuvalet, Ev Tezyinatı Vb İçin Cam Eşya	69	537	1 490
1704	Kakao İçermeyen Şeker Mamulleri (Beyaz Çikolata Dahil)	1 393	1 682	1 171
7113	Kıymetli Metaller Ve Kaplamalarından Mücevherci Eşyası	2 123	94	957
7308	Demir/Çelikten İnşaat Ve Aksamı	1 829	1 289	934
1806	Çikolata Ve Kakao İçeren Diğer Gıda Müstahzarları	996	1 002	855
9403	Diğer Mobilyalar Vb. Aksam, Parçaları	668	447	812
7213	Demir/Çelik Filmaşın (Sıcak Haddelenmiş, Rulo Halinde)	19 515	239	811
4011	Kauçuktan Yeni Dış Lastikler	751	381	788
7216	Demir/Alaşımsız Çelikten Profil	323	801	777
8537	Elektrik Kontrol, Dağıtım Tabloları, Mücehhez Tablolar	746	143	734
5205	Pamuk (Dikiş Hariç) İpliği (Ağırlık; =>%85 Pamuk) (Toptan)	107	0	710
8448	Yardımcı Tekstil Makine, Cihazları Ve Aksam-Parçalar	99	19	668
9405	Diğer Aydınlatma Cihazları, Lambalar, Işıklı Tabela, Plaka Vb.	322	741	559
6204	Kadın/Kız Çocuk İçin Takım, Takım Elbise, Ceket Vs.	630	663	543
3917	Plastikten Tüpler, Borular, Hortumlar; Conta, Dirsek, Rakor Vb	767	668	497
TOPLAM		308 223	113 711	171 795

Kaynak:DTM istatistikler

İhracat

2010 yılında Bahreyn'e ihraç edilen ürünlerin % 53'nü elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler oluşturmaktadır. İzole Edilmiş tel ve kablolar, demir /alaşımsız çelikten yarı mamuller, demir çelik çubuklar, sentetik dokumalar, tütün, bira, peynir, demir /çelik filmaşını ihraç ettiğimiz diğer

başlıca ürünlerdir.

Türkiye'nin Bahreyn'den İthalatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

GTİP	Ürün Adı	2008	2009	2010
7601	İşlenmemiş Alüminyum	79 394	10 413	42 115
5209	Pamuk Men (Dokuma %85 < Pamuklu 200g/M2 Den Fazla)	8 498	7 227	12 313
2710	Petrol Yağları Ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar	0	0	9 852
7605	Alüminyum Teller	2 236	584	3 238
7202	Ferro Alyajlar	0	398	984
7219	Paslanmaz Çelikten Yassı Hadde Mamulü (600mm Den Geniş)	246	1 626	587
7113	Kıymetli Metaller Ve Kaplamalarından Mücevherci Eşyası	179	0	466
9403	Diğer Mobilyalar Vb. Aksam, Parçaları	688	272	436
7019	Cam Lifleri, Cam Yünü Ve Mamulleri-İplik, Dokuma Vb	0	0	414
3901	Etilen Polimerleri (İlk Şekillerde)	780	497	405
7606	Alüminyum Sac, Levha Ve Şeritler, Kalınlık>0, 2mm	0	0	401
8479	Kendine Özgü Fonksiyonlu Makine Ve Cihazlar	0	0	116
7304	Demir/Çelikten (Dökme Hariç)Dikişsiz Tüp, Boru, İçi Boş Profil	0	0	56,9
9031	Diğer Ölçme, Kontrol Alet Ve Cihazları, Profil Projektörleri	0	0	53
8708	Kara Taşıtları İçin Aksam, Parçaları	103	0,9	34
6204	Kadın/Kız Çocuk İçin Takım, Takım Elbise, Ceket Vs.	0,2	0,5	31,5
3812	Vulkanizasyon Çabuklaştırıcıları, Plastifiyan Bileşikler Vb.	20	8,9	27,5
7308	Demir/Çelikten İnşaat Ve Aksamı	0	0	18,8
7616	Alüminyumdan Diğer Eşya	0	0	17
8703	Otomobili, Steysin Vagonlar, Yarış Arabaları	0	0	13,9
3303	Parfümler Ve Tuvalet Suları	3,9	0	12,5
4821	Kağıt/Kartondan Her Cins Etiketler	0,8	0	10,9
2005	Diğer Sebzeler (Sirke/Asetik Asitten Başka Usulde Hazır. Konserve) (Dondurulmamış)	0	0	9,3
7114	Kıymetli Metaller Ve Kaplamalarından Kuyumcu Eşyası	0	0	9
6302	Yatak Çarşafı, Masa Örtüleri, Tuvalet, Mutfak Bezleri	0	0	7
6203	Erkek/Erkek Çocuk İçin Takım, Takım Elbise, Ceket Vs.	118	7,7	6,9
6304	Diğer Mefruşat Eşyası (94.04 Pozisyonundakiler Hariç)	0	0	5,9
4911	Basılı Diğer Yayınlar, Resimler, Fotoğraflar	4	9,7	5,1
9821	Zati Eşya	30 807	12 269	4 889
6115	Çorap; Külütlü, Kısa; Uzun Konçlu, Soketler (Örme)	0	0	4611
TOPLAM		95 516	24 289	71 682

Kaynak:DTM istatistikler

İthalat

2010 yılında, Bahreyn'den 71,6 milyon Dolarlık ithalat yapılmış olup; ithalat 2009 yılına göre % 196 oranında artmıştır. İthal edilen ürünler içinde işlenmemiş alüminyum ve alüminyum teller toplam ithalattan aldığı % 62 pay ile ilk sırada olup; ikinci sırada % 17 pay ile pamuklu mensucat yer almaktadır. Diğer ürünler arasında ise petrol yağları ve diğer yağlar, ferro alyajlar ve paslanmaz çelikten yassı hadde mamulleri gelmektedir.

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Türkiye ile Bahreyn arasında, Ekonomik alanda hukuki zeminin geliştirilmesine yönelik olarak Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması 13 Kasım 2005'te imzalanmış ve 2 Eylül 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2006 yılında, uzun zamandır sürüncemede kalmış olan Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması ile ayrıca Gümrük İşbirliği Uluslararası Karayolu Taşımacılığı ve Denizcilik Anlaşmaları imzalanmıştır.

Türkiye ile Bahreyn arasında imzalanan anlaşmalar	İmza tarihi
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması	08 Ocak 1990
Hava Ulaştırma Anlaşması	26 Ekim 1998
Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması	15 Kasım 2005
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	15 Şubat 2006
Gümrük İşbirliği Anlaşması	15 Şubat 2006
Uluslararası Kara Ulaştırması Anlaşması	2 Mayıs 2006
Denizcilik Anlaşması	2 Mayıs 2006

İhracat Potansiyeli Olan Başlıca Sektörler

Bahreyn'de iklim ve coğrafya şartları nedeniyle tüketime yönelik imalat sanayii gelişmemiş olduğundan, hemen hemen tüm temel tüketim maddeleri ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Ülke nüfusu az (yarısı Asya ülkelerinden gelen göçmen işçiler olmak üzere 1.050.000) olmakla beraber, Suudi Arabistan ile kara bağlantısı sağlayan King Fahd Deniz Yolu geçidini kullanarak ülkeyi ziyaret eden yaklaşık 8,5 milyon turist, gıda ve işlenmiş gıda maddeleri alanında ciddi bir pazar yaratmaktadır.

Global finansal krizin başgösterdiği 2008 yılı sonlarından itibaren altyapı ve gayrimenkul inşaatlarında ciddi bir duraklama ve erteleme gözlemlenmekle birlikte, inşaatına başlanılan projelerin zaman içerisinde tamamlanması kaçınılmazdır. Bu durum, başta temel inşaat malzemeleri (demir-çelik, yapı malzemeleri ve kimyasallar vs..) ve ev tekstili olmak üzere mobilya-dekorasyon ve vitrifiye ürünlerinde ihracatçılarımız için önemli imkanlar ortaya çıkacağı öngörülmektedir.

Yine altyapı geliştirme projelerinin devam edeceği öngüldüğünden, bu alandaki elektrik transformatörleri, kablolar ve diğer altyapı malzemeleri ihracatı imkanı bulunmaktadır.

Türkiye-Bahreyn Yatırım İlişkileri

Bahreyn'de gerçekleştirilen Türk yatırımlarına ilişkin olarak T.C. Bahreyn Ticaret Müşavirliğince tespit edilen tek yatırım 1984 yılına ait 560.000 dolar değerinde finansal bir yatırımdır.

Türkiye'de, 18 adet Bahreyn sermayesine sahip firma finans sektöründe faaliyet göstermektedir.

Bahreyn'den Türkiye'ye gelen uluslararası doğrudan yatırım tutarı 2002-2008 arasında 119 milyon dolar olup, 2009 yılının ilk beş ayı itibarıyla 9 milyon dolar yatırım gelmiştir.

Öte yandan, Dünyadaki önemli finans merkezlerinden olan Bahreyn'deki 11 Türk bankasının 35 milyar dolarlık bilançosu, bu ülkenin 260 milyar dolarlık bankacılık sektörünün yaklaşık % 14'ünü oluşturmaktadır.

Son dönemde, Bahreyn merkezli yatırım bankalarının ülkemizde tarım alanında projeler gerçekleştirme çalışmalarına hız verdikleri görülmektedir. Ayrıca, Bahreyn merkezli Invetscorp Bankası da ülkemizde tarım alanında yatırım yapmak üzere araştırmalarını sürdürmektedir.

İki Ülke Arasındaki Müteahhitlik İlişkileri

2009 yılından itibaren, gayrimenkul sektöründe gerek kurulan şirket sayısı gerekse verilen inşaat izinleri sayısında gerileme kaydedilmiştir. Mevcut inşaat projelerinde satışların azalması nedeniyle işlerin yavaşladığı gözlemlenmektedir.

Müteahhitlik hizmetleri alanında Türkiye ve Bahreyn arasında, 2009 yılının ilk yarısında herhangi bir gelişme kaydedilememiştir. Bahreynli gayrimenkul geliştirme şirketi Real Capita şirketine ait Amwaj Gateway projesinin inşaatı üstlenen ve ülkedeki tek Türk inşaat şirketi olan Garanti Koza firması da işlerini yavaşlatmıştır.

2009 yılında Bahreyn'de kamu veya özel sektörde uygulamaya geçirilen altyapı ve gayrimenkul projesi kaydedilmemiştir.

İş Konseyi

Türk-Bahreyn İş Konseyinin kurulmasına dair Mutabakat Zaptı, Sayın Başbakanın Bahreyn'i ziyareti sırasında 14 Kasım 2005 tarihinde Manama'da, kuruluş anlaşması ise Bahreyn Başbakanının ülkemizi ziyaretinde 16 Şubat 2006 tarihinde İstanbul'da TOBB ile BCCI arasında imzalanmıştır. Aynı gün Konseyin ilk Yönetim Kurulu Ortak Toplantısı da gerçekleştirilmiştir. Türk-Bahreyn İş Konseyi Başkanlığına Yıldırım Coşkun, Bahreyn-Türk İş Konseyi Başkanlığına da aynı zamanda Bahreyn İşadamları Derneği Başkanı ve Şura üyesi de olan Halit Almoayed getirilmiştir. İş Konseyleri Yönetim

Kurulu İkinci Ortak Toplantısı 25 Ocak 2008 tarihinde Manama'da, Üçüncü Ortak Yönetim Kurulu toplantısı ise 30 Nisan 2008'de İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

İkili ekonomik ve ticari ilişkilerimizin geliştirilmesi bakımından 15 Nisan 2009 tarihinde Türk-Bahreyn İş Konseyleri IV. Ortak Toplantısı ve İş Forumu düzenlenmiştir. İş forumu sırasında, Bahreyn merkezli yatırım bankası Gulf Finance House ile Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı, Tarımsal İşletmeler Genel Müdürlüğü (TİGEM) arasında ülkemizde tarımsal işletmelere yatırım yapılması konusunda bir mutabakat zaptı imzalanmıştır.

İşbirliği İmkanları

İki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerinin takibi amacıyla 2009 yılı içerisinde Bahreyn Sanayi ve Ticaret Bakanı Dr. Hassan Fakhro ve aynı zamanda Bahreyn-Türk İş Konseyi üyesi olan önde gelen bazı işadamları, banka temsilcileri ve üst düzey bürokratların da hazır bulunduğu toplantılar gerçekleştirilmiştir. Toplantılarda, ikili mal ticaretinin yanısıra özellikle deri tabaklama, doğaltaş ve mermer işleme, çelik ve galvanizden prefabrik yapılar, alüminyuma dayalı oto yedek parça üretimi ile tekstil alanlarında ortak yatırım yapılması imkanlarının değerlendirilmesinin yanısıra, doğrudan yatırım alanlarında ortaya çıkan somut sorunların çözüm yolları ele alınmıştır.

Bahreyn yönetimi ve iş çevreleri esasen ülkemizdeki ekonomik gelişmeleri yakından izlemekte ve bundan da etkilenmekte olup Bahreyn'i ziyaret edecek resmi ve özel sektör temsilcilerimizin, ülkemiz hakkında bilgilendirme yapmaktan ziyade, üzerinde çalışma yapılabilecek somut projeler sunmalarını, ülkedeki özellikle altyapı ve gayrimenkul projeleri ile yakından ilgilenmelerini bekleediklerini dile getirmektedirler.

Bahreyn'de en yaygın olarak bilinen Türk malları Pınar et ve süt mamülleridir. Ülkedeki tüm süpermarketlerde Pınar ürünleri satılmakta, özellikle labne peyniri Pınar markası ile özdeşleşmiş bulunmaktadır. Ayrıca, Eczacıbaşı-Vitra ve Ege Seramik firmalarımızın ürünlerinin satıldığı bir mağaza (Khalil Abbas Building Materials) ile bir Türk vatandaşı tarafından yakın zamanda açılan ve tamamı Türkiye'de üretilen halıların satıldığı bir halı mağazası bulunmaktadır. Bahreyn'de, ekseriyeti Hatay bölgesinden gelenler olmak üzere 1000-1200 vatandaşıımız yaşamaktadır. 150-200 civarında vatandaşımız akademisyenlik, bankacılık, mühendislik, otel yöneticiliği gibi alanlarda, geri kalanları ise berberlik, lokantacılık gibi işlerde çalışmaktadırlar.

Bahreyn'deki mevcut 10 bankamızın kıyı bankacılığı şubelerinin 2009 yılında gerçekleştirdikleri 35 Milyar \$ civarındaki işlem hacminin sektördeki payı % 15 civarında olup, Bahreynli yetkililerce önemli bir girdi olarak değerlendirilmektedir. Bahreyn'de kıyı bankacılığı faaliyeti gösteren bankalarımız; Yapı ve Kredi Bankası, Halk Bankası, Finansbank, Denizbank, Türkiye İş Bankası, Türk Ekonomi Bankası, ING Bank, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ve Vakıfbank'tır.

Bahreyn'de, ekseriyeti Hatay bölgesinden gelenler olmak üzere 1000-1200 vatandaşıımız yaşamaktadır. 150-200 civarında vatandaşımız akademisyenlik, bankacılık, mühendislik, otel yöneticiliği gibi alanlarda, geri kalanları ise berberlik, lokantacılık gibi işlerde çalışmaktadırlar.

Bahreyn'den ülkemize yönelik doğrudan yabancı yatırımların mali hizmetler ve gayrimenkul alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. 2007 yılında Unicorn Yatırım Bankası, Inter-Yatırım Menkul Değerler Şirketinin %75 hissesiyle yönetici hisselerin tamamını satın almıştır. Unicorn 2008 yılında hisse oranını arttırmış ve şirketin adını Unicorn Kapital Türkiye ve Unicorn Portföy olarak değiştirmiştir. Aktif büyüklüğü 9,6 Milyon TL seviyesindedir. Ayrıca, Bahreyn merkezli TAIB Bank, 1987'de 20 yıl önce kurulan ve ülkemizdeki ilk özel yabancı sermayeli banka olma özelliğine sahip olan TAIB Yatırım Bankasının %99 hissesine sahiptir. Shamil Bank ise Bosphorus Mudaraba adıyla oluşturduğu 90 Milyon\$'lık fon ile İstanbul ve Ege kıyılarında gayrimenkul yatırımlarına başlamıştır.

Ayrıca, son dönemlerde Bahreyn merkezli yatırım bankalarının ülkemizde tarım alanında projeler gerçekleştirme çalışmalarına hız verdikleri görülmektedir. Al Khaaleej Islamic Investment Bank, Mersin'de yerleşik bir firmamız ile ülkemizde yaş meyve-sebze üretmek üzere ortak bir projeyi hayata geçirmek üzere görüşmelerini sürdürmektedirler. Bunun yanısıra yine Bahreyn merkezli Invetscorp bankası da ülkemizde başta tarım olmak üzere çeşitli alanlarda yatırım yapmak üzere araştırmalarını sürdürmektedir.

🔍 Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Bahreyn'de merkezi ve yerel yönetimler tarafından yapılan yatırımların ihale süreci Kamu İhale Kurumu (Tender Board) tarafından sonuçlandırılmaktadır. Devletin ihale ve satın alma sisteminin güçlendirilmesi amacıyla kurulan Kamu İhale Kurulunun faaliyete geçtiği Ocak 2003'ten buyana 4 yılda toplam 5,2 milyar dolarlık 5,653 ihalenin sonuçlandırıldığı ve 300 milyon dolarlık tasarruf sağlandığı, açıklanmıştır. 2006'da sonuçlandırılan 1703 ihalenin toplam değerinin %12 artışla 1,8 milyar dolar olduğu kaydedilmiştir.

Bahreyn'deki kamu yatırımlarının büyük bölümü altyapı sisteminin iyileştirilmesine yöneliktir. Öte yandan, özellikle Bahreyn'de yerleşik katılım bankaları tarafından finanse edilen lüks konut projeleri, eğlence ve sağlık merkezleri gibi projelerin ihaleleri için projeyi üstlenen ana yüklenici firmalar ile irtibata geçilmesi gerekmektedir.

Bahreyn'de kamunun üstlendiği altyapı projeleri ve diğer kamu alımları ile ilgili ihaleler, 'Bahrain Tender Board' adlı kuruluş tarafından duyurulmakta olup, detaylı bilgiler, www.tenderboard.gov.bh adlı siteden

Tüketici Tercihleri

Bahreynliler, satınalma güçlerinin verdiği rahatlık nedeniyle tüketim eğilimi oldukça yüksek bir toplumdur. Gelirlerindeki artışlar doğrudan tüketime yansımaktadır. Tüketicinin en önemli özelliği alışkanlıklarına bağlılıklarıdır. Gerek kişisel tüketim ürünlerinde gerekse ticaret ve sanayi amaçlı tüketimlerde pazarda yer edinmiş, bilinen mal ve markaları tercih etmektedirler. İkame mallar ya da aynı malın değişik markalarını araştırmak, değerlendirmek ve sonuçta karar vermek ender görülür.

Tüketicilerin satın alma kararlarını etkileyen bir diğer önemli neden ambalajlarıdır. Özellikle gıda maddelerinin ambalajlarının görünümü çekici olmalıdır. Tüketim amacıyla yapılan ithalatta ise, uluslararası standartların belirlediği bir kalite düzeyi aranmakta, malın istenilen kaliteye sahip olduğu anlaşıldığında ise kesin karar fiyata bakılarak verilmektedir.

Bahreyn nüfusunun resmi olarak yarısını teşkil eden çoğu Asya ülkeleri kökenli yabancı işçilerin tüketim güçleri zayıftır ve alışkanlıkları gereği geldikleri ülkelere ithal edilen malları tercih etmektedirler. Bu kesim için malın ucuz olması malın satın alınmasında en önemli etkidir.

Özellikle tekstil ürünlerinin pazarlanmasında, ülkedeki yabancı işçilerin kendi geleneksel kıyafetleri veya geldikleri ülkeler menşeli ucuz ve kalitesiz ürünleri tercih ettikleri, bunun yanı sıra Bahreynlilerin çoğunun da günlük yaşamda kendi geleneksel kıyafetleri tercih ettikleri, dolayısıyla zaten 740.000 civarında olan nüfustan dolayı tüketici kitlenin küçük olduğunun gözönünde bulundurulması faydalı olacaktır.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

*Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri konusunda, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Dış Ticarete Lojistik Dairesi tarafından hazırlanan not için tıklayınız.

Finansal Kiralama (Leasing) ve Franchising

Bahreynli firmalar, yeni pazar fırsatları kurmak ve yabancı franchising konularında yatırım yapmak için isteklidirler. Çoğu franchising yatırımları, banka kredileri, kişisel birikimler ve aile yatırım fonlarından finanse edilmektedir. Son dönemde ABD menşeli fast-food tipi restoranlar ciddi manada franchising vermekte olup bir çok ABD menşeli firma pazara girmiştir.

Kamu İhaleleri

Bahreyn'de merkezi ve yerel yönetimler tarafından yapılan yatırımların ihale süreci Kamu İhale Kurumu (Tender Board) tarafından sonuçlandırılmaktadır. Devletin ihale ve satın alma sisteminin güçlendirilmesi amacıyla kurulan Kamu İhale Kurulunun faaliyete geçtiği Ocak 2003'ten buyana 4 yılda toplam 5,2 milyar dolarlık 5,653 ihalenin sonuçlandırıldığı ve 300 milyon dolarlık tasarruf sağlandığı, açıklanmıştır. 2006'da sonuçlandırılan 1703 ihalenin toplam değerinin %12 artışla 1,8 milyar dolar olduğu kaydedilmiştir.

Bahreyn'deki kamu yatırımlarının büyük bölümü altyapı sisteminin iyileştirilmesine yöneliktir. Öte yandan, özellikle Bahreyn'de yerleşik katılım bankaları tarafından finanse edilen lüks konut projeleri, eğlence ve sağlık merkezleri gibi projelerin ihaleleri için projeyi üstlenen ana yüklenici firmalar ile irtibata geçilmesi gerekmektedir.

Bahreyn'de kamunun üstlendiği altyapı projeleri ve diğer kamu alımları ile ilgili ihaleler, 'Bahrain Tender Board' adlı kuruluş tarafından duyurulmakta olup, detaylı bilgiler, www.tenderboard.gov.bh adlı siteden temin edilebilmektedir.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Çoğu hükümet ofisleri, özel işletmeler ve ticari bankalar Pazar ve Perşembe günleri arasında faaliyet göstermektedir. İşletmelerin çoğu cumartesileri yarım gün çalışmaktadır. Offshore finans kurumlarının çalışma saatleri batı tipi çalışma saatleri ile uyumludur.

Finansal sektörü teşvik etmek için, ticari bankalar hafta sonları dahi özel müşteri gruplarına hizmet vermektedir.

Para Kullanımı

Ülkede Bahreyn dinarı kullanımdadır. (1.00 BD = 3.95 TL) . Kredi kartı kullanımı gayet yaygın olup; hemen her yerde kullanılabilir. American Express, MasterCard, Visa ve Diners Club, gibi kartlar her alışverişte rahatlıkla kullanılabilir. Bankalarda döviz hesabı açılmasına hiçbir engel

bulunmadığı gibi, döviz transferi konusunda da kısıtlama bulunmamaktadır ve şahsi ihtiyaçlar için herhangi bir kontrol ve kısıtlama olmaksızın dolar havalesi yapılabilmektedir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Bahreyn'de vize işlemleri ve göçmenlik işlemleri için internet üzerinden başvuru yapılabilecek, erişimi ve kullanımı gayet basit bir web sitesi halihazırda hizmet vermektedir. Bu web sitenin kuruluş amacı havayolu vize işlemlerinin hızını ve bu sayede ülkeye çekilecek turist sayısını artırmaktır.

Bahreyn Türk vatandaşlarına sınır kapısında 15 günlük turistik seyahat vizesi vermektedir. Diplomatik, hizmet ve hususi pasaport hamilleri 90 güne kadar seyahatlerinde vizeden muaftır. Turistik vizelerin çalışma vizelerine dönüştürülmesi imkanı bulunmamaktadır.

Daha fazla bilgi edinebilmek için ;www.immigration.gov.bh/english/index-1.htm. sayfasına bakılabilir. Bahreyn e-vize servisi : <http://www.evisa.gov.bh/>

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Özel sektör Pazar- Perşembe günleri arasında 08:00 ile 17:00 arasında, finansal kuruluşlar Pazar – Perşembe arasında 08:30 ile 17:30 arasında, kamu kurumları Pazar – Perşembe arasında 07:15 ile 14:15 arasında faaliyet göstermektedir.

Yıl içerisinde Ramazan ve Kurban bayramlarına ek olarak yeni yılın ilk günü olan 1 Ocak'ta ve bağımsızlık günü olarak kutlanan 16 Aralık'ta resmi tatil ilan edilmektedir.

Kullanılan Lisan

Resmi dil Arapça kullanılmakla birlikte İngilizce hükümet ve iş çevrelerinde geniş bir kullanım alanına sahiptir. Farsça ve Urduca diğer konuşulan diller arasındadır.

Ulaşım

Toplu taşıma fazla gelişmediği için buraya gelen bir görevlinin araba edinmesi gerekir Araba fiyatları uygundur. (İkinci el araba fiyatları 3.000-10.000 dolar arasındadır.) Bahreyn kuzeyden-güneye 48 km uzunluğunda, batıdan-doğuya 16 km genişliğindedir.

Ülkede demiryolu ağı hiç bulunmamaktadır. Bahreyn gelişmiş bir karayolu ulaşım ağına sahiptir. İyi ışıklandırılmış çift taraflı otoyollar ülkeyi çevrelemiştir. 26 Nisan 1986'da, Bahreyn- Suudi Arabistan arasındaki 25 kilometrelik köprünün kullanıma açılmasıyla yeni ticari fırsatlar ortaya çıkmıştır.

Kiralık araçlar kolaylıkla elde edilebilir, fakat sürücü belgenizin uluslararası geçerlilikte olması ve Bahreyn'de geçerli olması gerekmektedir. Araç kiralama firmaları, geçici Bahreyn sürücü lisansı ayarlanması hususunda müşterilerine yardımcı olabilmektedirler.

Manama şehir merkezinde taksi bulmak çok kolaydır. +(973) 17-682-999 telefon numarasından bulunduğunuz en yakın merkezdeki taksi durağına ulaşip taksi çağırmanız mümkündür.

Bahreyn Ulaşım Bakanlığı'na www.transportation.gov.bh/ adresinden ulaşılabilir.

Haberleşme

Bahreyn çok sayıda beş yıldızlı otele sahiptir. Bütün oteller güvenilir bir telefon ve fax ağı ile donatılmış olup; çoğu otelde internet, kablo servisi iş ve konferans merkezleri bulunmaktadır.

Bahreyn ev kiralari bakımından KİK ülkeleri içinde en pahalı olanıdır. Genellikle emlak komisyoncuları ve şirketleri aracılığıyla ev kiralanmaktadır. Kiralar yıllık ödenebildiği gibi, ilk iki-üç ayı peşin olmak üzere aydan aya da ödenebilmektedir. Sitelerdeki evler bahçelidir. İyi bir sitede 3 oda - salon, 2 veya 3 banyolu güzel bir evin kirası aylık 1000- 2500 dolar arasındadır. Site yaşamının en büyük avantajları sosyal tesislerin ve güvenlik sistemlerinin bulunmasıdır. Şehirdeki daireler de modern ve rahattırlar. Bazı mekanlar gürültülü ve park yeri açısından sorunlu olabilmektedir. Apartmanların bir kısmının terasında veya bahçelerinde havuzları vardır. Bazılarının jimnastik salonları bulunmaktadır. Çocuksuz aileler için apartman daireleri daha cazip bir seçenek oluşturabilir. 2-3 odalı iyi bir apartman dairesinin kirası 1000-2000- dolar arasında değişmektedir. 1 oda +1salon ev kiralari ortalama aylık 600-1000 dolar arasındadır. Bu bedelin üzerine %10 belediye harcı eklenmektedir.

Kaliteli ve zevkli Amerikan ve İngiliz malı klasik ve modern stilde mobilya eşyası bulmak mümkün olmakla beraber, Bahreyn pazarının küçüklüğü nedeniyle mobilya fiyatları Türkiye ve AB fiyatlarının hayli üzerindedir. Ülkeden ayrılan yabancıların ve şirketlerin ilan vererek sattıkları ikinci el mobilya ve ev eşyası satın almak da seçenektir.

Elektronik ev, mutfak eşyası ve cihazları ile beyaz eşya grubuna giren mallar bol ve oldukça çeşitli bulunabilmektedir. Fiyatlar Avrupa düzeyi veya ona yakın olup, Japonya ve diğer Uzakdoğu ülkelerinin ürünleri Avrupa fiyatlarından biraz daha ucuza alınabilmektedir.

İnsanların yaşamına değer ekleyebilen bir ülke, teknolojik olarak en gelişmiş Batı ve Doğu ülkeleri ve ekonomi için mükemmel bir telekomünikasyon hizmeti sağlamakta olup; tamamı dijital sistemlerden oluşmuş, en son teknolojinin kullanıldığı cihazlarla hizmet vermektedir. Batelco'nun sağlamış olduğu servis, dünyanın herhangi bir yerine direk arama ve faks transferi yapılabilmesini, GSM mobil iletişimi, yüksek hızlı veri çevrimlerini, entegre servis dijital ağları (ISDN) ve kollektif mesaj imkanlarını içerisinde barındıran bir sistemden oluşmaktadır.

Yerel Saat

Yerel saat Türkiye'den 1 saat, GMT'den 3 saat ileridedir.

Telefon Kodları

Bahreyn'in telefon kodu 973' dir.

Sağlık

Bahreyn modern bir sağlık sistemine sahiptir. Bütün Bahreynliler devletten bedava sağlık yardımı almaktadırlar. Çoğu işletme yabancı uyruklu çalışanlarının sağlık sigortalarını yaptırmaktadır. Yabancı uyruklular yaklaşık 8 \$'ra herhangi bir acil servis kliniğinde veya devlet hastanesinde muayene olabilirler.

Hastaneler, klinikler ve eczanelerin hizmetlerinden yararlanmak kolay olup; hizmet kalitesi yüksektir. Bahreyn Sağlık Bakanlığı (MOH) :<http://www.moh.gov.bh/>

İklim

Bahreyn, Basra Körfezinde yer alan bir ada ülkesidir. "Bahreyn" Arapça'da "iki denizin arasında" demektir.

Bahreyn Adalarında iklim, yazları sıcak ve nemli, kışları serin ve yağışlıdır. Bahreyn'in iklimi genel olarak oldukça sıcak ve rutubetlidir. Az yağışlı kış ayları daha ılık geçmektedir. En sıcak ay olan Ağustos ayında ortalama sıcaklıklar 38-45 derece, en ılık ay olan Ocak ayında ise 15-20 derecedir. Kasım, Aralık ve Şubat aylarında yağın yağmurlar yıllık ortalama 53 milimetreküp su bırakmaktadır.

Hukuki Yapı

Oturma İzni Nasıl Alınır?

Bahreyn'de yaşamak isteyen yabancı yatırımcılar, çalışanları ve ailelerinin oturma izni almaları gerekmektedir. Oturma izinleri 2 yıllık süreler için düzenlenmekte ve başvuruları İçişleri Bakanlığı Vatandaşlık, Pasaport ve İkamet Genel Müdürlüğüne veya Bahreyn Yatırım Danışma Merkezine (BIC) yapılabilmektedir.

Başvuru için gerekli belgeler;

- Başvuru formu (Genel Müdürlükten veya BIC'ten temin edilebilmektedir.)
- Yabancı yatırımcılar için kayıt başvuru formu
- Ticaret sicil kaydının fotokopisi
- Pasaport ve kimlik kartı fotokopisi
- 1 adet fotoğraf
- Sağlık Bakanlığından onaylı sağlık raporu
- Yabancı işçiler için sponsorun kartı veya sponsorun ticaret sicil kaydı
- Aile üyeleri için aile reisinin oturma iznini gösteren kimlik kartı ve pasaport'un fotokopisi

Başvuru ücretleri;

- Oturma izni 22 BD
- Oturma izni yenileme 22 BD
- Aile için oturma izni 52 BD
- Aile için oturma izni yenileme 62 BD

Sosyal Sigorta

Bahreyn'de tüm yabancı ve yerli personelin Sosyal Güvenlik Kurumuna (General Organization for Social Insurance-GOSI) kaydolması gerekmektedir.

Genel Değerlendirme ve Öngörüler

Firmalarımız, Bahreyn'in yüzölçümü ve nüfus olarak küçük olmasına karşın tüketici bir toplum olduğunu, Suudi Arabistan ile olan köprü geçişi ve KİK gümrük birliği sayesinde bu ülkenin doğu kısmında yaşayan nüfusunun da Bahreyn pazarının doğal tüketici kitlesini oluşturduğu ve özellikle son

ymında artan petrol fiyatları sayesinde camianın inşaat sektörünün farkınımları için önemli fırsatları ortaya çıkardığı hususlarını gözönüne almalıdır. Tarım, lojistik, inşaat ve sağlık sektörlerinde işbirliği yapılabilir.

Bahreyn Dünya Ticaret Örgütünü (DTÖ) kurulduğu 1995 yılından beri üyesidir. Bahreyn KİK ülkeleri ile gümrük birliği içerisindedir. Bu çerçevede, Bahreyn'e ithalatı serbest olan alkollü içecekler dışında tüm ürünlerin KİK ülkeleri içerisinde serbest dolaşımı mümkün olmaktadır. Bahreyn ile ABD arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması (STA) 1 Ağustos 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemiz ile Bahreyn arasındaki STA görüşmeleri ise KİK çerçevesinde yürütülmekte olup; bir an önce sonuca ulaştırılması beklenmektedir.

Ülkede ithalat ve ihracatın tamamen serbest olarak yapılması amaçlanmaktadır. Bahreyn'de, gümrük vergileri dışında kurumlar, gelir vergisi ve katma değer vergisi bulunmamaktadır. Bahreyn'in yatırımcılara sağladığı avantajlar çok fazladır. Uygun şartlarda arsa temin ediliyor. Sermaye transferi, kar ve ücretlerden de herhangi bir vergi tahsil edilmemektedir. Yurt içinde serbestçe döviz bozdurulabildiği gibi yurt dışına döviz transferinde de herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Ülkede %100 sermayeli yabancı şirket kuruluşuna müsaade edilmektedir. Ancak yabancı kaynaklı olarak kurulan şirketlerin faaliyet alanları sınırlıdır. Örneğin, inşaat, pazarlama gibi alanlarda faaliyet göstermek üzere kurulan şirketlerde yabancı payı %49'u geçmemektedir.

Bahreyn'e karayoluyla yapılan ihracatlardaki gümrük işlemleri Suudi Arabistan'da tamamlanmaktadır. Suudi Arabistan gümrük işlemleri ise bazen tarife dışı engel sayılabilecek şekilde uzun ve sorunlu olabilmektedir.

Bahreyn pazarındaki ürünlerin dağıtımı çok yönlüdür. Bazı ithalatçı-toptancılar Bahreyn pazarı için ithalat yapıp malları Bahreyn'de satmak üzere depolayabildikleri gibi, malı teslim almadan özellikle KİK üyesi ülkelere re-export yapabilmektedirler. Diğer önemli dağıtım kanalları süpermarketler. Ramez, Geant, Jawad başta olmak üzere süpermarketler perakende satış yaptıkları gibi, mahalli tüccarlara da ihtiyaca göre satış yapmaktadırlar. Ülkemiz menşeli tarım ürünlerinin satışı süpermarketler kanalıyla yapılmaktadır. Dayanıklı tüketim mallarının pazarlanmasında ise Bahreyn'li distribütörlerle anlaşmak veya daha etkili bir yol olan ortaklık yoluyla dağıtım şirketi kurmak seçenekleri bulunmaktadır.

Bahreynliler, satınalma güçlerinin verdiği rahatlık nedeniyle tüketim eğilimi oldukça yüksek bir toplumdur. Tüketicinin en önemli özelliği alışkanlıklarına bağlılıklarıdır. Gerek kişisel tüketim ürünlerinde gerekse ticaret ve sanayi amaçlı tüketimlerde pazarda yer edinmiş, bilinen mal ve markaları tercih etmektedirler. Tüketicilerin satın alma kararlarını etkileyen bir diğer önemli etken ambalajlardır. Özellikle gıda maddelerinin ambalajlarının görünümü çekici olmalıdır. Tüketim amacıyla yapılan ithalatta ise, uluslararası standartların belirlediği bir kalite düzeyi aranmaktadır.

Mükemmel siyasi ilişkilere sahip olduğumuz Bahreyn ile ekonomik nitelikli herhangi bir sorunumuz bulunmamaktadır. Ekonomik ve ticari ilişkilerimizin geliştirilmesi bakımından firmalarımızın Bahreyn'i ziyaret etmeleri ve ülkenin ihtiyaçlarına cevap verecek projeleri tanıtmaları, Bahreyn'deki ekonomik canlılıktan pay almaları için en uygun yol olacaktır.

İhracatçı firmalarımızın ise özellikle GULFBID inşaat malzemeleri fuarına katılmaları, hem Bahreyn'deki hem de Suudi Arabistan'ın doğu illerindeki ihracat fırsatlarını değerlendirmeleri bakımından çok önemlidir.

İnşaat sektörü, Bahreynlilere tanınan bir faaliyet olduğundan, bu ülkede iş yapmak isteyen firmalarımızın Bahreynli bir ortak bulmaları gerekmektedir. Şirketlerimizin, herhangi bir taahhüde girmeden önce piyasayı yakından tanımaları ve bu ülkeye uzun dönemli planlarla geldiklerini göstermeleri bakımından öncelikle bir temsilcilik açmaları gerekmektedir.

Ayrıca, şirketlerimizin kendileri ile herhangi bir vesileyle irtibata geçen Bahreynli firmaların taleplerinin mutlaka cevaplanması önem taşımaktadır. Bu durum, Bahreynli şirket ve şahısların ülkemiz şirketleri hakkında en çok şikayet edilen konulardan birisidir.

Bahreyn'de faaliyet göstermeyi planlayan firmalarımızın kuracağı şirketlerde %51'lik payın Bahreyn vatandaşlarına ait olması gerektiğinden, ortaklık kuracakları firmalar veya şahıslarla irtibata geçmeleri ve bir ön araştırma yapmaları gerekmektedir. Her ne kadar Bahreyn'deki iş ve ticari hayat genel olarak güvenilir bir ortam sunmakta ise de, kurulacak ortaklıklara ilişkin anlaşmalarda hukuk firmalarından danışmanlık hizmeti alınması uygun olacaktır.

Tarım ve Gıda Ürünleri İhraç Potansiyelimiz

Bahreyn, tarım ürünlerinde ithalatını ağırlıklı olarak AB ülkelerinden gerçekleştirmektedir.

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2010 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2009-2010 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2011 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Alkollü ve Alkolsüz İçecekler	2203	Biralar	9,6	2,4	68	0,1	50	-12	-	-	Hollanda % 44 Türkiye % 17 Almanya % 8 İngiltere % 10 ABD % 4	%125 (MFN), %0 (KİK)
Süt Ürünleri	0406	Peynir	49,5	1,7	102	0,2	6	-16	-	-	Yeni Zelanda % 63 Australya % 4 Fas % 3 Türkiye % 3,4 Fransa % 3,7	%5 (MFN), %0 (KİK)
Yaş Meyve Sebze	0805	Narenciye	7,4	0,04	863	0,1	-85	18	-	-	Güney Afrika % 44 Ürdün % 9 Pakistan % 5 Avustralya % 13 İspanya % 5	% 0
Makarna	1902	Makarna	4,1	0,06	186	0,1	8	-6	-	-	İtalya % 22 Fransa % 15 Malezya % 10 Filipinler % 9 Tayland % 16	%5 (MFN), %0 (KİK)
Bisküvi	190531	Tatlı bisküviler	5	0,1	171	0,1	-13	-16	-	-	İngiltere % 33 Almanya % 11,6 İtalya % 6 Umman % 13 Hindistan % 6	%5 (MFN), %0 (KİK)
Bakliyat	0713	Kuru baklagiller	5,6	0,1	276	0,1	-45	11	-	-	BAE % 45 Kanada % 14 Avustralya % 7 Türkiye % 6 Hindistan % 11	%4,7 (MFN), %0 (KİK)
Zeytinyağı	1509	Zeytinyağı	1,1	0,013	64	0	-88	13	-	-	İspanya % 70 İtalya % 8 Tunus % 10 Türkiye % 9 BAE % 2	%5 (MFN), %0 (KİK)

Bisküvi	190532	Gofretler	3,7	0,16	107	0,2	-1,2	-2	-	-	İngiltere % 31 İtalya % 31 İsviçre % 9 Türkiye % 4,4 Hollanda % 5	%5 (MFN), %0 (KİK)
Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	1704,1806	Şekerli ve çikolatalı mamuller	21,5	2	643	0,1	23	-3,5	-	-	BAE% 16 Hollanda %14 İngiltere % 11 İtalya % 10.4 S.Arabistan %6 İtalya %6	%5 (MFN), %0 (KİK)
Domates Salçası	200290	Domates Salçası	1,2	0,2	144	0	3	-48	-	-	Çin % 70 Türkiye % 18 İtalya % 2 Umman % 9 ABD % 1.5	%5 (MFN), %0 (KİK)

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 0 aylıktır.

Bisküvi

Bahreyn, bu ürün grubunda ithalatını ağırlıklı olarak AB ülkelerinden gerçekleştirmekte ve toplam ithalatının %60'ını tatlı bisküviler oluşturmaktadır. 2010 yılında, Türkiye Bahreyn'e 166 bindolarlık tatlı bisküvi ve gofret ihracatı yapmıştır.

Pazarda tüketicilerin sağlıklı ürünlere olan talepleri giderek artmaktadır.Şekersiz, az şekerli veya düşük yağ içeren ürünlerin satışları diğer ürünlere göre daha fazla artış göstermektedir.

Makarna

Bahreyn'in makarna ithalatı, 2009 yılında 4,1 milyon dolardır. Makarna, Bahreyn'de buğday ve pirinçten sonra en fazla tüketilen gıda maddesi olma özelliğine sahip bulunmaktadır. Hem ülke vatandaşları hem de yabancı işçiler ve ailelerince sıkça tüketilmektedir. Makarnanın ülkenin beslenme alışkanlıkları içine yerleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Yoğun bir rekabetin yaşandığı sektör Türk makarnaları içinde ihrac potansiyelini devam ettirmektedir. Private label olarak da pazarda yer almanın mümkün olduğu düşünülmektedir.

Domates Salçası

Türkiye'nin Bahreyn'e salça ihracatı oldukça düşük tutarlarda gerçekleşmiştir. 2010 yılında, Türkiye Bahreyn pazarına 232 bin dolarlık domates salçası ihrac etmiştir.Henüz perakende satış miktarları yüksek olmasa da domates salçası ile birlikte konserve domates satışları da ülkede artış göstermektedir. Suudi Arabistan, Kuveyt ve Umman başta olmak üzere bölgedeki Arap ülkelerine, ülkemizden önemli miktarda salça ihrac edildiği göz önüne alındığında Bahreyn'e daha fazla ihracat gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir.

Süt Ürünleri

Bahreyn gıda Pazarını değerlendirirken bu pazarı tek başına irdelemek yerine tüm Körfez ülkelerini daha doğrusu Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerini bir bütün olarak değerlendirmek daha doğru olur. Körfez ülkelerinde süt ve süt ürünlerine büyük bir talep olup, kişi başına peynir ve diğer süt ürünleri tüketimi halen gelişmiş ülkelerdeki tüketim rakamlarının oldukça gerisinde olduğundan bu ülkeler peynir ve diğer süt ürünleri ihracatımız için büyük potansiyel arz etmektedir.

Bahreyn peynir ithalatının önemli bir kısmını Yeni Zelanda, Avustralya, Danimarka, ABD ve Fransa gibi önemli üretici ve ihracatçı ülkelerden karşılarken, bölgede Suudi Arabistan önemli bir üretici olarak öne çıkmakta ve Körfez İşbirliği Konseyi üyesi ülkeler arasında uygulanan sıfır gümrük vergisi avantajından yararlanmaktadır. Yine 2008 yılında Bahreyn'de süt ürünleri ve toz içecek üretimine başlayan Kraft Foods özellikle Philadelphia krem peyniri ile piyasada söz sahibidir.

Türkiye'den bölgeye beyaz peynir ihracatı sınırlı miktarda olup, ihracatımız daha çok eritme peynir Labne peyniri şeklinde olmaktadır. Sıcak ve nemli iklim nedeniyle Türkiye'den beyaz peynir ve yoğurt ihracatı cazip olmamaktadır.

Bahreyn ve diğer Körfez İşbirliği Konseyi üyesi ülkeler diğer ülkelerden gıda maddeleri ithalatında %5 gümrük vergisi uygulamakta olup, kendi aralarındaki ticarete ve diğer Arap ülkelerinden yapılan ithalatta 0 gümrük vergisi uygulamaktadır. Körfez İşbirliği Konseyi ile ülkemiz arasında 2005 yılında başlayan serbest ticaret müzakerelerinin olumlu sonuçlanmasından sonra bölgeye olan ihracatımızın daha da artması beklenmektedir.

Şekerli ve Çikolatalı Mamuller

Türkiye'nin Bahreyn'e şekerli ve çikolatalı mamuller ihracatı,2009 yılında 2,6 milyon dolar, 2010 yılında ise bir önceki yıla göre % 23 azalarak 2 milyon dolar olmuştur.

Bahreyn şekerli ve çikolatalı mamuller sektöründe son yıllarda sağlıklı ve fonksiyonel ürünlere olan talebin giderek arttığı görülmektedir. Bu grup içerisinde yer alan şekersiz ürünler, mineral veya vitamin katkılı ürünlerin satışları giderek artmaktadır.

Yoğun bir rekabetin bulunduğu pazarda, şekerli mamullerde çokuluslu firmalar daha fazla pazara hakim durumdadır.

Küresel ve yerli firmalarla yoğun rekabetin yaşandığı çok sayıda ülkede, Türkiye'den ithal edilen şekerli ve çikolatalı mamuller de pazardan başarıyla pay alabilmektedir. Bu açıdan Bahreyn, sadece kendi pazarı için değil bölge ticaretindeki önemi ile de bu ürün grubunda ülkemiz ürünleri için potansiyel arz etmektedir.

Yaş Meyve Sebze

Bahreyn'in narenciye ithalatı ağırlıklı olarak Güney Afrika ve Mısır'dan gerçekleştirilmekte olup, ülkemizden 2010 yılında 45 bin dolarlık narenciye ithalatı gerçekleştirilmiştir. Turuncgiller genellikle paketlenmiş olarak pazara sunulmaktadır.

Zeytinyağı

Türkiye'nin Bahrey'e zeytinyağı ihracatı 2009 yılında 111 bin dolar, 2010 yılında ise 13 bin dolar civarında gerçekleşmiştir. Diğer bitkisel yağlara göre daha yüksek fiyatlı olmasına rağmen, tüketicilerin zeytinyağının sağlık açısından faydaları konusunda daha fazla bilgilenmeleri sayesinde tüketimin giderek arttığı görülmektedir. Bu artış hızının gelecek yıllarda da devam etmesi ve zeytinyağı ihracatçıları açısından pazarın öneminin artması beklenmektedir.

▶ Sanayi Ürünleri ve Hizmetler İhraç Potansiyelimiz

Bahreyn'e ihracatımızda potansiyeli ürünler aşağıda yer almaktadır.

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2010 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2009-2010 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2011 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8504	Elektrik transformatörleri	118	93	706	0,2	106	86	-	-	Türkiye 38 Güney Kore % 30 - Japonya % 7 BAE % 5 Singapur % 4	%4.4 (MFN), %0 (KİK)
Boru ve Bağlantı Parçaları	7304, 7305, 7306, 7307	Demir Çelikten Borular ve Bağlantı Parçaları	80,6	0,04	1 571	0,1	53	-81	-	-	İtalya %18 ABD %14 - Güney Kore %10 Çin %9 İngiltere %8	%5 (MFN), %0 (KİK)
İnşaat Malzemeleri	7214, 7216, 7228, 7308, 7318, 7326	Demir Çelik İnşaat Malzemeleri	55	2	2 691	0,1	-13	-77	-	-	S.Arabistan %42 Katar %10 BAE %7 Çin %7 Ukrayna %5	%5 (MFN), %0 (KİK)
Boru ve Bağlantı Parçaları	8481	Muslukçu borucu eşyası , vanalar	40,8	0,3	320	0,1	90	28	-	-	Almanya %14 İngiltere %13 ABD % 8 İtalya % 10 Japonya %6	%5 (MFN), %0 (KİK)
Pompa ve Kompresörler	8413, 8414	Pompa ve kompresörler	77	0,1	577	0,06	287	14	-	-	ABD %15 Hindistan %13 İtalya %12 İngiltere %8 Almanya %7	%5 (MFN), %0 (KİK)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	4011, 4012, 4013, 6813, 8407, 8408, 8409, 8482, 8483, 8484, 8507, 8511, 8512,	Otomotiv yan sanayi	157	0,8	5 740	0,02	64	-19	-	-	Japonya %40 Almanya %11 ABD %7 Çin %6 Fransa %4	%5 (MFN), %0 (KİK)

	8706, 8707, 8708											
İş ve Maden Makineleri	8429, 8430, 8474	İnşaat ve Maden Makineleri	154	0,02	361	0,1	-94	-59	-	-	İngiltere%15 Japonya%14 Almanya %12 Güney Kore %11 ABD %9	%5 (MFN), %0 (KİK)
Mobilya	9401,9403	Mobilya ve aksamı	83	1,1	1 292	0,1	96	-28	-	-	Çin %31 İtalya %17 Malzeya %8 S.Arabistan %6 ABD %5	%5 (MFN), %0 (KİK)
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8544	Kablo ve teller	117	9,7	1 805	0,2	440	-25	-	-	Kore % 32 İtalya % 23 Norveç % 22 İngiltere% 2 Umman %6	%4.5 (MFN) %0 (KİK)
Doğal Taşlar	6802	İşlenmiş Doğal taşlar	15	1,5	813	0,14	47	139	-	-	Çin %30 İtalya %27 Türkiye %9 Hindistan %14 BAE % 9	%0 (KİK) %5(MFN)
Halı	57	Halı	8,2	1,7	1 267	0,07	46	-19	-	-	Türkiye %20 Tayland%10 İtalya %10 Hindistan %12 İngiltere % 8	%0 (KİK) %5(MFN)

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 12 aylıktır.

Boru ve Bağlantı Parçaları

DEMİR – ÇELİK BORULAR VE BAĞLANTI PARÇALARI (gtip: 7304, 7305, 7306, 7307)

Bahreyn,2009 yılında 80,6 milyon dolar demir – çelikten borular ve bunların bağlantı elemanları ithalatı gerçekleştirmiştir. Türkiye, bu sektör itibarıyla dünyada en fazla ihracat gerçekleştiren ülkeler içerisinde % 3,2'lik payı ile ilk 10 içerisinde yer almaktadır.

Türkiye'nin Bahreyn'egerçekleştirdiği demir – çelikten boru bağlantı parçalarının ihracatı 2010 yılında bir önceki yıla göre % 53 artarak 30 bin dolar olarak gerçekleşmiştir.

Demir Çelik

DEMİR ÇELİK İNŞAAT MALZEMELERİ (gtip: 7214, 7216, 7228, 7308, 7318, 7326)

Demir çelikten inşaat malzemelerinde 2009 verileriyle Bahreyn'in toplam ithalatı 485 milyon dolar düzeyindedir. Türkiye'nin 2009 yılında Bahreyn'e olan demir çelik inşaat malzemeleri ihracatı bir önceki yıla göre %97 oranında azalarak 6 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Gümrük oranı KİK (Körfez İşbirliği Konseyi) ülkeleri hariç %5'tir. KİK ülkeleri arasında gümrük birliği vardır.

Elektrikli Makineler ve Kablolar

ELEKTRİK TRANSFORMATÖRLERİ (gtip:8504)

8504 GTİP'li "elektrik transformatörleri ve statik konvertörler" ürün grubunda yer alan başlıca ürünler şunlardır: Sıvı dielektrik transformatörleri; diğer transformatörler; statik konvertörler; diğer indüktörler; deşarj tüpleri ve ampuller için balastlar; transformatörlerin, statik konvertörlerin ve indüktörlerin aksam ve parçaları.

Bahreyn'in8504 GTİP'li elektrik transformatörleri ürün grubunda ithalatı 2009'de bir önceki yıla göre % 86 oranında artarak 118 milyon dolar olmuştur. İthalatta ilk beş ülke: Türkiye, Güney Kore, Japonya, BAE ve Singapur'dur.

8504 ürün grubunda Türkiye'nin Bahreyn'e ihracatı 2010 yılında % 106 oranında artarak 93 milyon dolar olmuştur.

İnşaat Malzemeleri

İNŞAAT MALZEMELERİ

1 milyonluk nüfusu ve çok az petrol üretimi ile Körfez bölgesinin en küçük ekonomisi olan Bahreyn'de, inşaatına başlanılan lüks konut projelerinde 60,000 ünite mesken olduğu belirtilmektedir.

Bahreyn ile birlikte diğer Körfez ülkelerindeki müteahhitlik sektöründeki son gelişmeler ve iş fırsatları Gulf Construction dergisinden (www.gulfconstructionworldwide.com) takip edilebilir.

DEMİR ÇELİK İNŞAAT MALZEMELERİ (gtip: 7214, 7216, 7228, 7308, 7318, 7326)

Demir çelikten inşaat malzemelerinde 2009 verileriyle Bahreyn'in toplam ithalatı 56 milyondolar düzeyindedir. Türkiye'nin 2009 yılında Bahreyn'e olan demir çelik inşaat malzemeleri ihracatı 2,3 milyon dolar, 2010 yılında ise2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.Gümrük oranı KİK (Körfez İşbirliği Konseyi) ülkeleri hariç %5'tir. KİK ülkeleri arasında gümrük birliği vardır.

MUSLUKÇU BORUCU EŞYASI (gtip: 8481)

Muslukçu borucu eşyasında Bahreyn'in 2009 yılı toplam ithalatı 40,8 milyon dolardır. Türkiye'nin bu pazara ihracatı, 2010 yılında % 90 artmış ve 362 bin dolar olmuştur.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi

OTOMOTİV YAN SANAYİ(gtip: 4011, 4012, 4013, 40169930, 40169952, 681310, 7007, 700910, 8407, 8408, 8409,841330,841581, 841582, 841583, 842123, 842131, 8482, 8483, 8484, 8507, 8511, 8512, 8706, 8707,8708)

Bahreyn yüz ölçümü küçük ve nüfusu az olmasına karşın satın alma gücü yüksek bir topluma sahiptir. Suudi Arabistan ile olan köprü geçişi, Katar'a yakınlığı ve KİK üyeliği sayesinde Bahreyn'in çevresinde yer alan körfez ülkeleri de Bahreyn pazarının tüketici kitlesini oluşturmaktadır.

Son yıllarda artan petrol fiyatları sayesinde canlanan tüketim, gelişmiş finansman teknikleri ve otomotiv üretimi konusunda yaşanan gelişmeler Bahreyn'de Türk firmaları için önemli fırsatlar ortaya çıkarmaktadır.

Bahreyn'dekiaracı parkı 313.478 adettir. Ülkede her 1000 kişi başına düşen araç sayısı 404'dür.

Çağımızda, Bahreyn pazarında önemli arz eden herhangi bir otomotiv üretim tesisi bulunmamaktadır. Üretim konusunda yaşanan en önemli gelişme yapımına devam edilen senede 60 bin araçlık üretim kapasitesine sahip olması planlanan, otomotiv montaj fabrikasıdır. Fabrika, "Meena Investments" (Bahreyn), "LM Star" (Malezya) ve "Premium Paramount International Automobile" ortaklığıdır. Tesiste ekonomik araç sınıfına ait binek bir otomobil modelinin yanı sıra, iki adet SUV modeli ve bir adet pickup modeli üretilecektir. Bu durum, Bahreyn'de oto yan sanayi ürünlerine olan talebi de kat ve kat artıracak, oto yan sanayi firmalarımız için önemli bir fırsat yaratacaktır. Ancak, fabrikanın 2008 yılında üretime başlaması beklenmekteyken tesis tamamlanmadığından üretime başlanamamış ve projenin tamamlanacağı zamana ait net bir tarih verilmemiştir.

Bahreyn'de hâlihazırda üretimde bulunan bir başka otomotiv fabrikası ise Alman menşeli RUF fabrikasıdır. Tesiste Porsche markasının 911 modelinden esinlenerek geliştirilen RUF marka spor arabalar üretilmekte olup, senelik üretim adedi 35 araçtır. İlave yatırımlar ile üretim tesisinin kapasitesinin artırılması beklenmektedir.

Bahreyn'de büyük çapta otomotiv üretim tesisi bulunmadığından pazardaki talep distribütörlerin gerçekleştirdiği ithalat ile karşılanmaktadır. Otomotiv ana sanayi konusunda, pazarın en büyük tedarikçisi Japonya'dır. Avrupa ve Amerikan araçları ikinci ve üçüncü sırayı paylaşmaktadırlar.

Bahreyn otomotiv pazarında Japonya kökenli otomotiv markaları pazardan %68 pay almakta ve lider konumda bulunmaktadır. Avrupa menşeli markaların Bahreyn otomotiv pazarından almış oldukları pay %13, ABD menşeli markaların almış olduğu pay %10, Güney Kore'li markaların payı ise %8 olduğu öngörülmektedir.

Bahreyn'de en fazla rağbet gören otomotiv markası Toyota'dır. Bir başka deyişle satılan her üç binek araçtan biri Toyota grubundadır. Toyota'nın en fazla talep gören modelleri Corolla, Camry ve Land Cruiser'dir.

Nissan'ın Bahreyn binek araç pazarından %12,5'lik pay aldığı öngörülmektedir. Nissan'ın en fazla satılan modeli Pulsar'dır. Pulsar modelini sırasıyla Tiida, Altima ve Frontier modelleri takip etmektedir. Nissan pazar payını artırmaya yönelik olarak Sitra'da yeni bir showroom açmıştır. Firma, satış sonrası destek hizmetlerini ağırlık vermektedir.

Honda grubu Bahreyn pazar payı %10 civarındadır. Honda'nın en fazla talep edilen modelleri Accord, Civic ve CR-V modelleridir.

Hyundai Grubu'nun Bahreyn pazarındaki payı %7,6 olup en fazla talep edilen modeli Kia Frontier'dir. Bunun dışındaki önemli modelleri ise Kia New Karens, Kia Carnival ve Kia Opirus'dur.

General Motors (GM) Grubu'nun, Bahreyn sıfır km binek araç pazarındaki payının %7,3'dür. GM'in en fazla rağbet gören modelleri Chevrolet Trailblazer, Hummer, Chevrolet Aveo ve GMC Envoy modelleridir.

Bu markaların dışında, Bahreyn binek otomotiv pazarında faaliyet gösteren markalar ve tahmini pazar payları şunlardır: Mitsubishi (%6,7), Daimler Chrysler (%5,2), Ford (%3,2), Mazda (%3), PSA Peugeot Citroen (%2,6), BMW (%2,2), Volkswagen (%1,5), Porsche (%0,8), Renault (%0,7).

Bahreyn oto yan sanayi pazarı incelendiğinde, 2009 yılında toplam 196 milyon dolarlık oto yan sanayi ithalatının gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye 2010 yılında Bahreyn'e 844 bin dolar değerinde oto yan sanayi ürünü ihraç etmiştir.

Bahreyn oto yan sanayi pazarındaki ürünlerin dağıtımı çeşitlilik göstermektedir. Bazı ithalatçılar Bahreyn pazarı için ithalat yapıp, oto yan sanayi ürünlerini Bahreyn'de satmak üzere depolayabildikleri gibi, bazıları da malı teslim almadan KİK üyesi diğer ülkelere re-export da yapabilmektedirler.

Bahreyn nüfusunun resmi olarak 1/3'ünü teşkil eden, çoğu Asya ülkeleri kökenli (özellikle Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Filipinler), yabancı işçilerin tüketim güçleri zayıftır ve alışkanlıkları gereği satın alacakları otomotiv yedek parçasının ucuz olması, o ürünü tercih etmelerinde en önemli etkendir.

Bahreyn - Düzenlenen Önemli Fuarlar

Bireysel Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

Autumn Fair (Manama - Ocak/Her Yıl)

Hediyelik Eşya

Web Sitesi : <http://www.aeminfo.com.bh>

Gulfbid (Manama - Mayıs/Her Yıl)

Yapı Malzemeleri

Web Sitesi : <http://www.dmgworldmedia.com>

Jewellery Arabia (Manama - Ekim/Her Yıl)

Hediyelik Eşya, Saatler, Mücevher

Web Sitesi : <http://www.aeminfo.com.bh>

